

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Diplomová práce

Bc. Ivana Čípová

Hnutí dobrovolných hasičů jako tradiční instituce trávení
volného času a jeho historické proměny

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně a že jsem použila jen uvedené prameny a literaturu.

V Olomouci dne 30. března 2012

Poděkování

Děkuji Mgr. Pavlu Neumeistrovi, Ph.D. za jeho podněty a rady, které mi jako vedoucí mé diplomové práce poskytoval při jejím zpracovávání.

Obsah

Úvod	6
1 Výchova	8
1.1 Formulace a vymezení základních pojmů	11
1.2 Prosociální činnost propojená se složkami výchovy a výchovnými zásadami	13
1.3 Výchova a její cíle	15
1.4 Prosociální výchova a primární prevence	18
1.5 Prostředí a výchova	20
1.5.1 Sekundární socializace a výchova	21
1.5.2 Vrstevnická skupina	22
2 Volný čas	24
2.1 Volný čas a výchova mimo vyučování	26
2.1.1 Formální, neformální, informální výchova	27
2.2 Cíl volného času	28
2.3 Styl práce vedení a volný čas	30
3 Sdružování v malých obcích	32
3.1 Tělovýchovné a sportovní organizace	33
3.2 Veřejně prospěšná dobrovolnická sdružení	34
3.2.1. Dobrovolní hasiči	35
4 Historické proměny hasičství a jejich sbory	36
4.1 Prvopočátky hašení	36
4.2 Období prvních hasičských sborů	37
4.2.1 Hasičské sbory v Čechách	38
4.2.2 Prvopočátky českého hasičstva na Moravě a ve Slezsku	39
4.2.3 Podporovací společenství	40
5 První krůčky práce s mládeží	41
5.1 Hasiči a mládež do roku 1918	41
5.2 Výchova hasičského dorostu 1918 – 1945	44
5.3 Proměny let 1945 – 1990	47
5.4 Proměny po roce 1990	51
6 Sbor dobrovolných hasičů Závěšice (SDH Závěšice)	54
6.1 Z historie až po současnost obce Závěšice	54
6.2 Počátky SDH Závěšice	55
6.2.1 Hasičský sbor v Závěšicích do roku 1990	56
6.3 Život sboru po roce 1990 a současnost	62
7 Tradiční trávení volného času v SDH	68

7.1 Cíl malého průzkumu	68
7.2 Výsledek hasičské rozhovoru.....	68
7.3 Shrnutí rozhovoru.....	70
Závěr	72
Literatura, prameny a zdroje	
Seznam použitých zkratk	
Seznam příloh	
Přílohy	

Úvod

Dnešní doba nabízí již pro ty nejmenší děti různé možnosti využívání volného času a aktivity s tímto volným časem spojené. Proto jsem si pro svou diplomovou práci vybrala téma, které úzce souvisí s mým bydlištěm, rodinou – mými dětmi - syny.

Práce bude historickou rekonstrukcí tradičního trávení volného času ve SDH v procesu výchovy mládeže.

Jsou místa, kde by bez aktivity dobrovolných hasičských sborů možná ani neexistoval společenský život. Na práci dobrovolných hasičů jsme všichni závislí nejen v době požárů v souvislosti s jejich hašením, ale i v případě přírodních katastrof. Pomáhají při pracích potřebných pro obec, ale i pro jednotlivce – občana. V neposlední řadě je to také činnost s dětmi a mládeží a významné jsou také jejich aktivity v oblasti kulturní, společenské a sportovní.

Hlavním cílem práce je charakterizovat Hnutí dobrovolných hasičů jako tradiční instituci trávení volného času v jeho historických proměnách. Jedná se tedy o snahu rekonstruovat historické proměny zaměření Sboru dobrovolných hasičů v konkrétní lokalitě a popsat vliv spolkového života Sboru dobrovolných hasičů na společenský život. Základním smyslem práce je charakterizovat vliv konkrétního spolku na společenský život a vytváření závazných vzorů trávení volného času.

Naplnění hlavního cíle je podmíněno dosažením dílčích cílů:

- Vymežit základní teoretický rámec práce prostřednictvím definování základních kategorií.
- Charakterizovat proměny spolkového života na moravské vesnici od poloviny 19. století.
- Analyzovat dobové proměny Hnutí dobrovolných hasičů a jejich podíl na chodu obce v daném regionu.
- Definovat kategorii volný čas a jeho proměny v historické perspektivě.

V první části se budu věnovat teoretickému zdůvodnění výchovy. První kapitola bude věnována základním pojmům používaných ve výchově, cílům výchovy, složkám a zásadám výchovy, prevenci a prosociální výchově, prostředí, jakožto důležitému aspektu v roli výchovy, sekundární socializaci a vrstevnické skupině.

V další se budu rozepisovat o volném čase, jeho cíli, aktivitách s ním spojených a také

o dělení volného času. Podkapitolou bude pojednání o stylu práce vedení ve volném čase, jako faktoru v udržování a prohlubování vzájemných kladných společenských vztahů. Poslední kapitola teoretické první části bude pojednávat o dobrovolných institucích, sdružování a střediscích věnujících se volnému času.

Druhá část bude zaměřena na empirické zpracování dokumentů a pramenů a bude pojednávat o vzniku a historických proměnách SDH od prvních krůčků až po postupný vývoj a rozvíjení členské mládežnické základny. Věnovat se také budu životu a práci dobrovolných hasičských sborů v průběhu staletí, zejména aktivitám dobrovolných hasičů na vesnici, ve které bydlím.

V prvních kapitolách druhé části práce budu popisovat prvopočátky hašení a uvědomování si nebezpečnosti ohně.

V dalších podkapitolách budu ve zkratce popisovat zakládání prvních hasičských sborů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Navážu založením podporovacích organizací, potřebných pro chod, práci a bezpečnost hasičů.

Samozřejmě nemohu zapomenout na dvě období velice těžká pro národ, a to obě světové války, tedy léta 1914 – 1918 a 1939 – 1945.

Mladí hasiči, jejich práce, aktivní činnost, někdy hůře jindy zase skvěle se rozvíjející členská základna bude dalším tématem práce.

Poslední kapitoly a podkapitoly budu věnovat průřezu vzniku a práci SDH Závašice od jeho prvních krůčků až po současné dění.

V závěru práce bude krátké vyhodnocení rozhovoru s mladými hasiči.

V práci mi bude nápomocná „Hasičská kronika“, uchovaná v hasičské zbrojnici Závašice, kterou sepsal Tito Krška a která byla vydaná v roce 1898, kronika SDH Závašice, Hasičské noviny „Ochrana hasičská“, vydávané také nestorem hasičství T. Krškou, Hasičské rozhledy, vydávané jako Ústřední věstník Zemské hasičské jednoty v Čechách. Dále pak nedílnou pomůckou mi budou „Učební texty pro vedoucí a instruktory kolektivů mladých hasičů“ a v neposlední řadě mi ruku povedou Zpravodaje vydávané obcí Závašice, ve kterých jsou uveřejňovány důležité mezníky obce. Nutno podotknout, že problémem bude neucelenost a ztráta mnoha dobových dokumentů a kronik.

Práce bude průřezem historií usilovné a potřebné práce, někdy zatracované, jindy upřednostňované, dobrovolné a dlouhodobé činnosti všech aktérů v oblasti hasičství a požárníctví.

1 Výchova

Pojem výchova je velice obširný, vstupuje a zasahuje do života všech lidí na této planetě. Není snad člověka, který by se s tímto pojmem neseťkal, nebo jej výchova jako taková neovlivnila způsobem kladným či záporným. Výchova začíná už v době očekávání dítěte. Budoucí rodiče – čekatelé si již vykreslují a představují, jak svého potomka budou vychovávat, plánují a linkují mu život dle svého nejlepšího vědomí.

Výchova vědomě či nevědomě existuje již od dob první společnosti.

Je to obor, který je nutný pro fungování rodiny, školy i celé společnosti. Výchova je v různých zemích a na různých kontinentech pojímána různě a hlavně je podmíněna historickými proměnami, tradicemi a vývojem demografickým, regionálním či kulturním.

Výchova je činnost životem podmíněná a život podmiňující.¹ Život bez jakékoliv výchovy si lze asi těžko představit.

Odpověď na otázku co je to výchova nabízí B. Kraus, et. al. v knize *Prostředí – člověk – výchova*. Uvádí, že v obecném pojetí je výchova chápána jako specificky lidská činnost zaměřená na péči o tělesný a duševní vývoj člověka, včetně osvojení si nezbytných vědomostí, dovedností, koncipování názorů na svět a dodržování v dané době platných, společensky žádoucích mravních norem.²

Právě výchova vede k dodržování psaných či nepsaných mravních norem a tradic. Tolerance k lidem různého věku, zdravotně znevýhodněných, vzájemná spolupráce, týmový duch, rozvíjení komunikativních dovedností a kladných mezilidských vztahů má pro rozvoj nejen člověka, ale celé společnosti neocenitelný a penězi nevyčíslitelný význam. Společnost a výchova je ve vzájemném vztahu, jde o prolínání se těchto dvou oblastí a vzájemné doplňování a kultivaci člověka, společnosti.

Sami kolikrát posuzujeme děti v okolí svého bydliště či v mateřské školce, základní škole nebo v různých zájmových kroužcích anebo jen tak venku na hřišti. Sledujeme, jak se děti vzájemně k sobě chovají, jak spolu dokáží vycházet a domluvit se například na pravidlech hry, nebo jen při vzájemné komunikaci. Vyvozujeme vlastní názory formou řečnické poznámky „to dítě je ale nevychované, rodiče jeho výchovu asi nezvládají a neví si s ním rady“. Jsou to zkušenosti nejen z vlastní výchovy svých dětí nebo blízkých rodinných

¹ KRAUS, B., et al. *Prostředí - člověk - výchova : K otázkám sociální pedagogiky*. 2001, s. 41.

² JANIŠ, K.; KRAUS, B.; VACEK, P. *Kapitoly ze základů pedagogiky : Studijní text*. 2008, s. 20.

příslušníků, ale také možnost srovnání a již prožitých zkušeností, ke kterým připojujeme informace z četby odborné literatury nebo studia z oboru výchovy a vzdělávání.

Rozvoj a proměny společnosti zasahují i do oboru výchovy, do jejích obsahů, cílů, funkcí, forem a metod. Prolíná se mimo jiné v oblastech organizování, ekonomického zajištění a prostorových realizací výchovných aktivit.

Důležitou a nepostradatelnou roli v oblasti výchovy hraje především a na prvním místě vždy rodina (primární socializace), od které se odvíjí další vývoj a výchova každého člověka. Fungující rodina je základem veškerého budoucího vývoje všech jejích členů.

Po rodině, jak té nejbližší, tak postupně i té vzdálenější, jsou to vrstevnické skupiny a školská zařízení, kterými dítě postupně ve svém životě prochází a doplňuje svůj život o další výchovné a dost často neocenitelné zkušenosti.

Mnozí odborníci v literárních publikacích vymezují výchovu na dvě základní hlediska, tak jak uvádí Průcha v publikaci *Moderní pedagogika*³:

Výchova v širším slova smyslu – zahrnuje prakticky vše, co se točí kolem výchovy. Jde o rodinu (primární socializaci), působení školy (sekundární socializaci), působení různých vzdělávacích, firemních zařízení, sebevýchovu a vrstevnické skupiny (terciální socializace). Ve všech těchto oblastech jde především o záměrnou kultivaci člověka. Pokud mluvíme v tomto bodě o nezáměrné výchově, jde vlastně o vše kolem nás – všechna média, prostředí, ve kterém vyrůstáme, pracujeme, vzděláváme se, žijeme, hrajeme si. Společnost, přátelé, kamarádi, spolupracovníci nás ovlivňují, ztvárňují, vychovávají.

Výchova v užším slova smyslu – je už přímo zaměřená na dílčí cíle, na osobnost člověka, na jeho kvality a také na složky výchovy, formy, metody, organizaci. Jde například o výchovu etickou, citovou, zdravotní, uměleckou, sportovní, různě zájmově orientovanou. Prostě na cílenou výchovu. Dle jednotlivého cíle se snaží formovat, kultivovat jedince, aby se co nejvíc přiblížil vytyčenému cíli. Zaměřuje se hlavně na mravní zásady chování ve společnosti.

V tomto pojetí je již úzce vázána a propojena s pojmem vzdělávání, a proto v dnešní době se již běžně používá pojem výchovně – vzdělávací, který má již v sobě ukotvenu jak výchovu, tak i vzdělávání.⁴

³ PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. 2002, s. 56.

JŮVA, V.; JŮVA, V. *Úvod do pedagogiky*. 1994, s. 27.

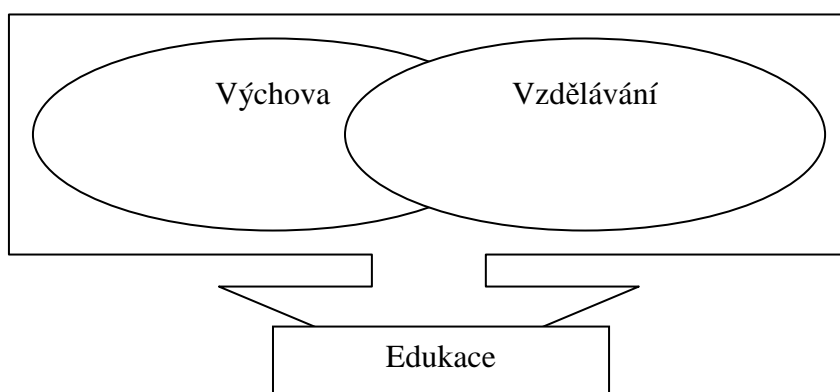
PAŘÍZEK, V. *Základy obecné pedagogiky*. 1996, s. 8.

PELIKÁN, J. *Výchova jako teoretický problém*. 1995, s. 45.

JANIŠ, K.; KRAUS, B.; VACEK, P. *Kapitoly ze základů pedagogiky : Studijní text*. 2008, s. 20.

⁴ PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. 2002, s. 56.

Obr. 1. Prolínání výchovy a vzdělávání



Novější používaný pojem v pedagogice a tím i ve výchově je edukace. Vychází z výchovně vzdělávacího procesu, při kterém dochází k cílevědomému, záměrnému (intencionálnímu), promyšlenému předávání informací, vědomostí, postojů, názorů k osvojení si určitých zásad, návyků, schopností, zručnosti a prolíná se kognitivními, afektivními a psychomotorickými vlastnostmi cílů výchovně vzdělávacího procesu.

Náplní vzdělávacího procesu je vzdělávání a také vychovávání. Tak jak učitel nejen vzdělává, ale také vychovává, tak vychovatel svou činností, prací a působením nejen vychovává, ale i vzdělává své svěřence.

Závěrem této kapitoly by mohlo být, že jedinec prochází výchovou v každé sekundě svého života. Výchova na něj působí všude tam, kde se právě nachází, a každá prožitá zkušenost, jak pozitivní, tak také negativní je dobrou investicí do budoucna, do dalšího života.

1.1 Formulace a vymezení základních pojmů

Výchova je základ veškerého působení na jedince. Je základním předmětem, termínem pedagogiky, základní složkou socializace jedince. Výchova se prolíná do různých vědních oborů a aplikuje terminologii do dalších specifických oborů.

O společenských zřetelích výchovy hovořil již Platón, když zdůrazňoval vztah výchovy k přípravě člověka pro jeho společenské umístění.⁵

Výchova:(definice různých autorů používá Průcha v publikaci *Moderní pedagogika*)⁶

- je záměrné působení na rozvoj osobnosti.⁷
- je záměrné, soustavné a organizované působení na člověka.⁸
- je působení televize, filmu, divadla, přírodního a sociálního prostředí atd.⁹

Vzdělávání:

- cílené, organizované, institucionizované, záměrné osvojování si vědomostí, dovedností, schopností, postojů, hodnot a tradic.

Sebevýchova:

- užší pojetí – utváření postojů, zájmů, hodnot, mravy.
- širší pojetí – sebevzdělávání (samoučení) – vzájemná interakce mezi učícím a učivem, bez účasti učitele – lektora, vychovatele, trenéra ... (např. didakticky zpracované a vydávané učebnice pro samouky cizích jazyků, pravidel autoškoly, divadlo, kino).¹⁰

Prevence:(v publikaci „Zásady primární efektívni prevence“)¹¹

- opatření učiněné předem, včasná obrana – ochrana.

1/ Primární prevence je předcházet nemoci před tím, než vznikne.

2/ Sekundární prevence se provádí až po vzniku nemoci, ale ještě před tím, než nemoc způsobila poškození.

3/ Terciální prevence se použije poté, co nemoc způsobila poškození, cílem je předejít dalším škodám.

Komunikace:

- spojení člověka s vnějším světem umožňující získávat informace o dějích, jež jej obklopují – proces předávání informací.¹²

⁵KLAPILOVÁ, S. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. 1996, s. 7.

⁶PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. 2002, s. 56.

⁷JŮVA, V.; JŮVA, V. *Úvod do pedagogiky*. 1994, s. 27.

⁸PAŘÍZEK, V. *Základy obecné pedagogiky*. 1996, s. 8.

⁹Vorlíček, Ch. *Úvod do pedagogiky*. 1994, s. 11.

¹⁰JANIŠ, K.; KRAUS, B.; VACEK, P. *Kapitoly ze základů pedagogiky : Studijní text*. 2008, s. 25.

¹¹NEŠPOR, K.; CSÉMY, L.; PERNICOVÁ, H. *Zásady efektívni primární prevence*. Praha : Sportpropag, 1999. [cit. 2011-11-10]. Dostupné z WWW: <www.dr.nespor.eu/pripre7r.doc>.

Socializace:

- vývoj individuální osobnosti jen s pomocí přímých a nepřímých vlivů ostatních členů společnosti, protože vznik potenciálně společenského chování schopného lidského subjektu je spojen s procesy zprostředkování a vypořádání se se společenskými hodnotami, normami a vzory chování, je v pojmu socializace zachycena i teorie zespolečenštění.¹³

Prosociálnost:

- etická, neboli prosociální výchova, přináší prospěch druhé osobě nebo skupině osob, není striktní povinností, není provázáno očekáváním jakékoliv formy odměny (dobrovolnost, samaritánství). Řídí se zlatým pravidlem: „Co (ne)chceš, aby dělali tobě, (ne)dělej druhým.“

Rodina:

- je prvním nejdůležitějším a nejvýznamnějším, nejpřirozenějším společenským prostředím jedince, dochází v ní k předávání hodnot, vzorců chování a jednání, postojů, tradic z generace na generaci.

Prostředí:

- obsahuje vše, kde se nacházíme, je velice rozmanité, zahrnuje aspekty ergonomické, architektonické, hygienické, akustické, prostředí školní, volnočasové, pracovní, domácí – rodinné, nemocniční a mnohé další.

Skupina:

- dvě nebo více osob, které vzájemně interagují takovým způsobem, že každá osoba ovlivňuje a je ovlivňována další osobou.¹⁴

Volný čas:

- je doba, čas, období, kdy člověk nevykonává žádnou zavazující činnost (pracovní, rodinnou, společenskou). Je to časové období, kdy se člověk věnuje svým koníčkům, zájmům, relaxuje, odpočívá, baví se dle svého, dělá jen to pro sebe příjemné, pohodové, uklidňující, relaxační, ale i rozvíjející jeho osobu a nabízí možnost proměnlivosti, flexibility a kreativity volna podle svých představ a možností.

¹² KLAPILOVÁ, S. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. 1996, s. 53.

¹³ PROKOP, J. *Sociologie výchovy a školy*. 2001. Liberec : [s.n.], 2001. [cit. 2012-03-01]. Dostupné z WWW: <PROKOP, J. *Sociologie výchovy a školy*. 2001. Praha : [s.n.], 2001. 97 s.>

¹⁴ PROKOP, J. *Sociologie výchovy a školy*. 2001. Liberec : [s.n.], 2001. [cit. 2012-03-01]. Dostupné z WWW: <PROKOP, J. *Sociologie výchovy a školy*. 2001. Praha : [s.n.], 2001. 97 s.>

1.2 Prosociální činnost propojená se složkami výchovy a výchovnými zásadami

Výchova se vyvíjela spolu se společností. Byla spjata s nutným rozšiřováním vzdělávání postupně i mezi nejchudší lid. Vývoj výchovy se vyvíjel v ruku v ruce s rozvojem vědy, techniky a potřebou vychovávat schopné, vychované a vzdělané pracovníky, občany.

Spolu s výchovou prošly různými proměnami i přístupy vychovatelů k vychovávaným, včetně proměn způsobů trávení volného času. Velice často toto trávení volného času závisí na prostředí, ve kterém se uskutečňuje, nebo na účastnících těchto volnočasových aktivit. Složení jedinců v těchto skupinách může být velice různorodé. Mohou se jich účastnit děti imigrantů nebo romské děti. Může se objevit problém jazykové komunikace nebo problém vyplývající z rozličného sociálně ekonomického zázemí rodin. Tyto skupiny mohou tvořit účastníci různých věkových kategorií. Složení účastníků může nastolit problém výchovy a dalšího rozvíjení volnočasové aktivity. Přístup vychovatelů – pedagogů by měl být ohleduplný, ale výchovný tak, aby všichni zúčastnění měli pocit dobře stráveného volného času.

V práci se zabývám tématem dobrovolných hasičů jako tradiční instituce trávení volného času v historických proměnách. U dobrovolných hasičů v pojetí volnočasové aktivity se prolíná výchova ke správné aktivní, sportovní, mravní, pracovní, rozumové, ale i estetické výchově a nedá se opomenout i výchova ke zdravému životnímu stylu. Tato výchova u hasičů probíhá nezáměrně, dobrovolně, a proto dobrovolní hasiči jako instituce v naší zemi mají již staletou historii a ta je ověněna mnoha úspěchy.

Výchova a její složky se stále vyvíjí, proměňují ruku v ruce s vývojem společnosti. V různých pedagogických publikacích jsou složky výchovy popisovány a připojovány k výchovným zásadám.

Základních 5 složek se objevuje téměř ve všech publikacích zabývajících se výchovou. Dá se říci, že základních 5 + 1 složka se vzájemně prolínají, nebo by měly prolínat životními zásadami každého jedince v celém jeho životě, ať již v partnerském či pracovním.¹⁵

¹⁵ HÁJEK, B.; HOFBAUER, B.; PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. 2003, s. 32.

HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. 2004, s. 52.

PÁVKOVÁ, J., et al. *Pedagogika volného času : Teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času*. 2008, s. 42.

KRAUS B. *Základy sociální pedagogiky*. 2008, s. 65.

KRAUS B. *Základy sociální pedagogiky*. 2008, s. 167.

JANIŠ, K.; KRAUS, B.; VACEK, P. *Kapitoly ze základů pedagogiky : Studijní text*. 2008, s. 54.

KRAUS, B., et al. *Prostředí - člověk - výchova : K otázkám sociální pedagogiky*. 2001, s. 41.

Rozumová výchova u hasičů je především formou zvládnání a pochopení techniky, směrnic, zákonů, vyhlášek, pravidel a bojových řádů požární ochrany.

Pracovní výchova je nutná k rozvíjení schopnosti hasiče vykonávat hasičskou práci, odborně přistupovat k hasičství, k udržování techniky, k rozvíjení schopnosti pracovat v týmu a pečlivě ošetřovat přidělenou výstroj a výzbroj.

Mravní výchova by měla být vlastní každému. Hasiče vede ke vzájemné úctě, k jednání a k úctě k dětem, dospělým i seniorům, vzájemné pomoci, předávání zkušeností a mezigenerační soudržnosti.

Estetická výchova u hasičů se projevuje především v rozvoji citových prožitků, vytvoření si vztahů k různým druhům oborů, vnímání kultury a rozvoje společenského a kulturního života.

Tělesná výchova se v hasičství objevuje ve všestranném rozvoji v oblasti sportu a tělovýchovy, v umění aktivně trávit volný čas, v rozvíjení tělesné zdatnosti, kondice, otužování, pohybové výkonnosti, schopnosti sebeobrany.

Šestá složka výchovy je „**výchova jedince ke zdravému životnímu stylu**“. Ta má také v oblasti dobrovolného hasičství své místo. Pozitivní mezilidské vztahy, zdravý způsob života, umění relaxace, boj proti násilnému, surovému jednání, alkoholu, užívání návykových látek se učí formou zapojování se do aktivního celospolečenského života. Výchova ke zdravému životnímu stylu se prolíná se složkou pracovní, mravní, rozumovou, estetickou i tělesnou.

„Zdravý životní styl“, píše Kraus B., „je tou nejlepší nespecifickou prevencí, ve které jde o celkové formování osobnosti připravené na všechny složitosti a nástrahy současného světa a života a schopnost jim odolávat. Posiluje odpovědnost za vlastní jednání a za utváření optimálního modelu života s duchovním a mravním rozměrem.“¹⁶

V publikaci „Základy sociální pedagogiky“ autor rozebírá výchovu jako součást socializace a člověk je na tuto cestu životem geneticky vybaven svými dispozicemi navazovat kontakty, vztahy s jinými lidmi, přebírat různé role, napodobovat různé vzory, osvojovat si různé poznatky, tedy schopnost se sociálně učit.¹⁷

Pokud se na tuto problematiku podíváme z pohledu historického vývoje, jsou to zásady vědomě či nevědomě předávané formou napodobování, kooperací, empatií, emoční labilitou, komunikací. Hnutí dobrovolných hasičů ve své historii i současnosti veškeré zásady i složky výchovy svým působením využívá a má jejich potřebnost ověřenou staletími.

¹⁶ KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. 2008, s. 172.

¹⁷ KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. 2008, s. 59.

1.3 Výchova a její cíle

Obecný cíl výchovy máme vždy určen. Prioritou je v co nejvyšší míře kultivovat člověka, vychovat tzv. ideál. Ovšem musíme brát na zřetel, že ideál vychovat je asi nemožné, a na druhou stranu dokázat žít, pracovat s ideálem, by bylo také až neschůdné a asi i nemožné. Stejně je to i u hasičů a jejich cílů při výchově dalších hasičských generací.

Každý žije jinak, v jiném prostředí, s jinou rodinnou, s jinou výchovou. Jsou rodiny upřednostňující výchovu citovou, autoritativní, egocentrickou, hypochondrickou, perfekcionistickou, infantilní, liberální. Každý má jiné zázemí (rodiče, prarodiče, přátele...), podporu, ale i ekonomické i prostorové zajištění a možnosti. Každý je vybaven jiným temperamentem, charakterovými vlastnostmi, každý projevuje svou osobnost jinak, každý si svůj život, volný, partnerský i pracovní čas představuje a chce žít a prožívat jinak. Prostě každý má své představy o životě a jeho průběhu a prožití.

Výchova je chápána z pohledu nutného společenského procesu. Předpokládá stanovení aktuálního cíle výchovného působení a požadavků na výsledek tohoto společenského procesu.¹⁸

Výchova má za cíl především vychovat z člověka mnohostranně harmonickou, uvědomělou a stále se rozvíjející osobnost.¹⁹

Cíle výchovy se prolínají, jak jsem již psala, se vzdělávacími cíli (výchovně – vzdělávací cíl). Procházejí vývojem a modernizací společně se s rozvíjející společností a vzděláváním člověka.²⁰

Jeden z důležitých bodů a cílů výchovy je splňovat aspekt výchovný, směřující mimo jiné do oblasti odpočinku, relaxace, odreagování se, navazování nových přátelství.

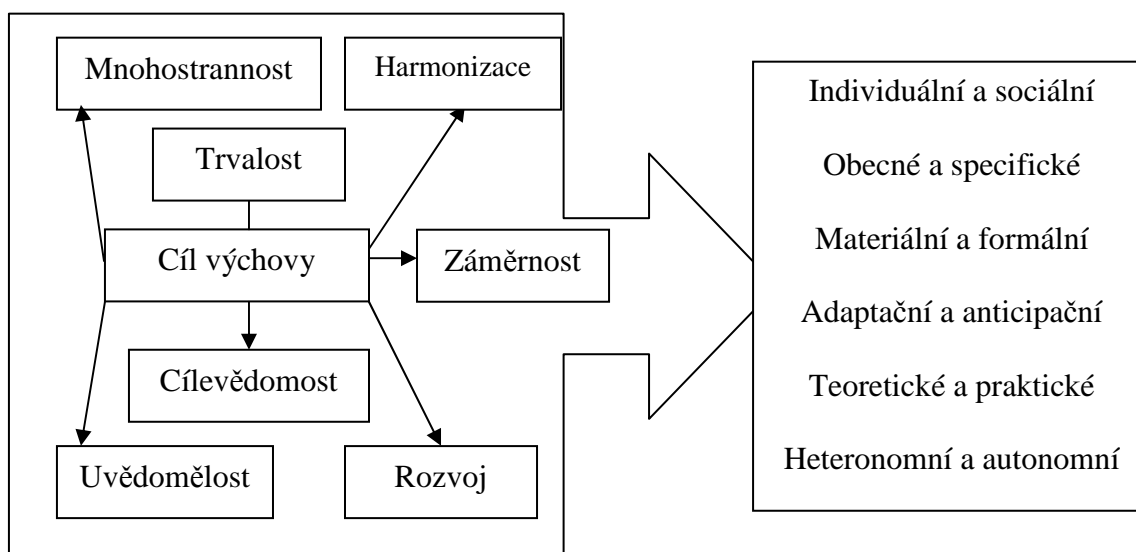
Schopnost dokázat se odreagovat od běžných starostí, které přinášejí život, není některým jedincům dána, a tato neschopnost relaxace vede až k vážným zdravotním potížím. Pro jiné je cestou vedoucí k projevům patologických jevů a s ní spojené závislosti.

¹⁸ HÁJEK, B.; HOFBAUER, B.; PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. 2003, s. 28 .

¹⁹ HÁJEK, B.; HOFBAUER, B.; PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. 2003, s. 29 .

²⁰ JANIŠ, K.; KRAUS, B.; VACEK, P. *Kapitoly ze základů pedagogiky : Studijní text*. 2008, s. 51.

Obr. 2. Cíl výchovy



Cílem výchovy je především rozvíjet každého člověka, v každém věku, v jakékoliv oblasti a v jakémkoliv prostředí a situaci. Jde především o rozvoj vědomostí, vzájemné tolerance, flexibility, schopnosti orientace ve společnosti, vede ke kreativitě, ke zvládnání specifických dovedností (např. komunikačních, týmové spolupráce, manuálních, odborných). Nelze opomenout osvojování si postojů a hodnot, schopnosti kladení a dosahování vlastních cílů v životě a překonávání životních (pracovních, sportovních, vzdělávacích, partnerských, rodinných) překážek. Pro děti a mladé lidi hlavně v dnešní době jde o schopnost orientovat se v oblasti zaměstnanosti, v praktičnosti v řešení problémů a další kultivace osobnosti. Všechny tyto cíle má v sobě i výchova a vzdělávání v dobrovolném hasičství již od prvních setkání v tzv. přípravkách pro ty nejmenší.

V posledních letech má výchova jeden z velice vážných a prvořadých úkolů. Jde o prevenci patologických jevů. V posledních letech převažují závislosti: drogové, gamblerství, na informačně – komunikačních technologiích, jako jsou média, dále jde o záškoláctví, vandalismus – sprejerství, rasismus, xenofobii, násilnosti, agresivitu, vulgárnost a další jevy vycházející z globalizující se společnosti. V dnešní době a během posledních měsíců se často uvádějí jevy jako antisemitismus, rasismus, nacionalismus. Je to také možná reakce na momentální nespokojenost, pocit bezmoci, bezpráví, nejistoty z budoucnosti, nezaměstnanosti, pocit osamocení v dnešní společnosti.

Výchova a její cíle, jak obecné tak i dílčí, mají a musí přispět nejen ke správnému chování, jednání a mravním hodnotám, ale také velkou měrou ke správnému nakládání s volným

časem, organizací celého dne pracovního i školního a k dalšímu rozvíjení kompetencí potřebných pro život a zamezení již jmenovaných patologických projevů a závislostí.

Možnosti plnění výchovně – vzdělávacích cílů jsou v různých organizacích různé. Ne vždy záleží na možnostech a podmínkách ekonomických, prostorových, ale hlavně jde o schopnosti vychovatele – pedagoga, vzdělavatele. Důležitá je schopnost přirozené autority vychovatele a jeho dovednosti, nadání či talentu kladně a pozitivně ovlivňovat své svěřence. V plnění cílů ve výchově hraje důležitou roli klima organizace, přístupy vedoucích, kladné mezilidské vztahy, týmovost, komunikativnost, spontánnost, nenásilná organizovanost. Mezi obecné výchovně – vzdělávací cíle uváděné v publikacích především patří:²¹

- rozvíjení komunikačních a sociálních dovedností,
- podpora mezigenerační soudržnosti,
- působení v oblasti zdravého životního stylu,
- podpora dovedností v oblasti dobrovolnictví, nadací, charity,
- schopnost organizování volného času,
- podpora a působení v oblasti životního prostředí,
- zodpovědnost za své chování, jednání a za své činy,
- schopnost ovlivňovat a preventivně působit proti různě se rozvíjejícím patologickým jevům,
- podpora k motivaci a k dalším činnostem a aktivitám v různých oblastech (volnočasových, vzdělávací, uměleckých, odborných...),
- schopnost pracovat a komunikovat v týmu.

Pokud tyto všeobecné cíle překlopíme na cíle hasičů, můžeme říci, že hasiči tyto cíle ve výchově svých svěřenců splňují. Hasiči jsou organizací dobrovolnou. Organizují volný čas tak, aby se zapojily děti, mládež, dospělí i senioři a při své činnosti i mimo ní byli zodpovědní za své činy a preventivně ovlivňovali okolí. Oblast zdravého životního stylu jim také není cizí, ač někteří vnímají dobrovolné hasiče jako skupinu více holdující bujaré zábavě a alkoholu. Ovšem především jde o upevňování přátelství, vzájemné komunikace a mezigenerační soudržnosti a organizaci společenského života. Dobrovolní hasiči jsou na vesnicích vedeni nejen jako bezpečnostní složka, ale také jsou nositelé a organizátoři společenského dění. Společnými silami a správnou organizací, týmovým duchem dokáží stmelit a rozveselit celou obec, ale také ochránit a pomoci při nebo před nebezpečím.

²¹ HÁJEK, B.; HOFBAUER, B.; PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. 2003, s. 30.

HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. 2004, s. 52.

PÁVKOVÁ, J., et al. *Pedagogika volného času : Teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času*. 2008, s. 42.

KRAUS B. *Základy sociální pedagogiky*. 2008 s. 47.

1.4 Prosociální výchova a primární prevence

Dnešní doba začíná ukazovat určité chyby a nedostatky v dosavadní výchově, kdy po 20 letech (po roce 1989) dosti převažující liberální výchovy, si čím dál více lidí uvědomuje, že liberalismus ve výchově není zase až tak dobrý přítel. Lidé věnující se v rámci své profese výchově a vzdělávání se snaží najít zlatou střední cestu z tohoto momentálně zavedeného liberalismu.

Prosociálnost, nebo také můžeme použít termín etika, má ve své podstatě, ve svém jádru prosazování a zvnitřňování si mravních hodnot společnosti a prosazování slušného chování ve společnosti.

Ujasnění si lidově řečeno mantinelů chování a jednání již od útlého dětského věku a nastavení morálních hodnot bylo, je a bude pro každého člověka cennou devizí do budoucnosti.

V naší zemi po roce 1989 se právě s možností svobody a otevření se světu nerozvíjela jen demokracie, ale bohužel i uvolněná morálka, což se projevuje sobeckostí, netolerancí a patologickými jevy.

Prosociální výchova jde v ruku v ruce s výchovou preventivní. V publikaci „Pedagogika volného času“ píše její autoři o prevenci sociálně patologických jevů ohrožujících děti ve školách, školských zařízeních a formulují je do okruhů a podporují její začlenění do výchovy. Mezi ohrožující patologické jevy patří²²:

- drogové závislosti, alkoholismus, kouření, poruchy příjmu potravy
- kriminalita, delikvence,
- virtuální drogy (televize počítače, video),
- toxikomanie,
- bulimie, anorexie,
- depresivní chování,
- patologické hráčství (gambling),
- záškoláctví,
- šikana, vandalismus, domácí násilí a jiné formy násilného chování,
- xenofobie, rasismus, intolerance a antisemitismus.

V publikaci „Umění jednat s dospívajícími“ řeší autorka kritéria normálního

²² HÁJEK, B.; HOFBAUER, B.; PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. 2003, s. 29.

a patologického chování, které se velice těžko rozlišuje a hranice mezi nimi není vždy úplně jasná a rozlišitelná.²³ A to mimo jiné dokazuje, že práce s dětmi a dospívajícími je velice náročná a nutí vychovatele, pedagogy, rodiče ke vzájemné spolupráci a komunikaci v tomto oboru.

Prevenční práci proti těmto a dalším společensky nežádoucím rizikovým jevům mají v rukou lidé, jejichž náplní je výchova v dnešní době již napříč celými generacemi (od nejmenších až po seniory).

Jsou to jejich schopnosti, kreativita, dynamika v organizování kulturních programů, rekreačních pobytů, soustředěných, sportovních akcí, přednášek a aktivit, které vede k aktivnímu využívání volného času. Jde o vychovatele – pedagogy, kterým se stala výchova, výchova k volnému času a k jeho aktivitám prioritním životním pravidlem a krédem. Jsou to lidé, kteří se věnují dětem, mládeži, dospělým, ale i seniorům, a snaží se vymyslet programy pro každou skupinu tak, aby se všichni zabavili, relaxovali a užili si volný čas aktivně.

Primární prevence – cílem je předcházet nemoci – patologického jevu před tím, než vznikne.²⁴

Obsahuje všechny dostupné aktivity, předcházení problémů (drogový, poruchy příjmu potravy...). Zde hlavně působí rodina (primární skupina) a následně škola, v neposlední řadě také v této oblasti může hodně udělat i místo bydliště.

Programy pro děti jsou organizovány v oblasti preventivních rozhovorů, přednášek, diskuzí, volnočasových a sportovních aktivit, které by měly dětem vysvětlit zákeřnost negativních závislostí. Hnutí dobrovolných hasičů má důležitou roli v prevenci patologických jevů a trávení volného času nejen na vesnici.

Hasiči a jejich činnost působí na děti, dospělé i seniory jako primární prevence všeho popisovaného v této kapitole. Jsou propagátory společenského života, preventivních programů nejen v rámci požární ochrany a bezpečnosti, ale i dalšího propracovaného vzdělávání svých aktivistů. Zabývají se a vyplňují volný čas, nezáměrně předávají a vychovávají k úctě, práci, mravům, branné a tělesné zdatnosti a zdravému životnímu stylu. Vychovávají, omezují a předcházejí patologickým projevům. Jejich činnost totiž není jen v pracovním týdnu, ale také o víkendech, prázdninách, kdy některé děti mají právě problém s vyplněním volného času. Neustálá aktivní činnost dobrovolných hasičů je vlastně celoživotní primární prevencí a prosociální výchovou napříč generacemi.

²³ GODDETOVÁ, E.T. *Umění jednat s dospívajícími*. 2001, s. 126.

²⁴ NEŠPOR, K.; CSÉMY, L.; PERNICOVÁ, H. *Zásady efektivní primární prevence*. Praha : Sportpropag, 1999. [cit. 2011-12-12]. Dostupné z WWW: <www.dr.nespor.eu/pripre7r.doc>.

1.5 Prostředí a výchova

Prostředí, kde je jedinec vychováván, ve kterém každý z nás vyrůstá, spolu úzce souvisí a prolíná se s prostředím školním, volnočasovým, pracovním, společenským, partnerským. Člověk je svým žitím, svou rolí v životě ovlivňován mnoha okolními, jak záměrnými, tak nezáměrnými, vlivy.

Tím, jak se vyvíjí společnost, člověk, který v ní žije, vzdělává se, pracuje, zakládá rodiny a tráví své volno dle svých koníčků a zájmů, podléhá také změnám a vyvíjí se.

Socializací rozumíme proces postupné přeměny člověka jako biologické bytosti v bytost společenskou, tedy postupné začleňování se do života dané společnosti, proces, v němž se učíme v dané společnosti žít.²⁵

Prostředí ovlivňuje kvalitu života, možnost rozvoje člověka, jeho studia, vzdělávání, práci, rodinu, zájmy, přátele a mnohé další. Prostředí má nepostradatelnou a jednu z hlavních rolí ve výchově a zaujímá pozici důležitého, opodstatněného, prioritního a klíčového hráče.

V první řadě ovlivňují výchovu rodiče – rodina, dále učitelé – vychovatelé (MŠ, ZŠ, SŠ). Ovlivnění nezáměrného prostředí souvisí s kamarády – vrstevníky – spolužáky.

Jedním z převládajících a základních faktorů ve výchově každého jedince je determinace vnitřního a vnějšího prostředí.

Vnitřní prostředí je souhrn všeho, co zdědíme po svých rodičích, prarodičích tzv. dědičnost – genetika. Mezi vrozené dispozice patří zdravotní faktory, naše psychická, fyzická kondice. Jsou to faktory, které zanechají v našem organismu stopy a spolurozhodují o našem budoucím zdraví, psychice a dalších schopnostech důležitých v budoucím životě. Od narození jsme vybaveni schopnostmi napodobování, navazování vztahů, hraní rolí, zvnitřňování si schopností a poznatků v dalším učení. Genetika nás předurčuje k dalšímu životu. Ať chceme nebo ne, genetika je nám dána do vínku. A někdo by mohl říci „rodiče si nevybíráme, tento výběr potomek neovlivní“.

Vnější prostředí má velice široké rozpětí. Zahrnuje formy materiálního – ekonomického zajištění, rodinu, mezilidské vztahy, společnost, přírodu, volný čas (zájmy, koníčky), veškeré sdělovací prostředky – média. Jsou to hodnoty, utvářející se po celý život, determinanty, které formují člověka po celou dobu jeho života.

²⁵KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. 2008, s. 59.

Sdružování se v organizaci dobrovolných hasičů patří do celoživotního vlivu vnějšího prostředí. Ten, kdo se stal již jednou hasičem, zůstává hasičem na celý život, třeba jen uchovanou vzpomínkou a zásadami, které přijal za vlastní ve sboru a dokáže je rozšiřovat a vyžadovat i po okolí, kde žije a působí.

Podle Krause hraje prostředí ve výchovném procesu funkci situační a funkci výchovnou.²⁶

Funkce situační je každá situace probíhající a uskutečňující se v životě. Vše, čím procházíme a co prožíváme. Všechny naše úspěchy – neúspěchy, životní kotrmelce. Situační funkce probíhá kdekoliv, kdykoliv, zrovna tam, kde se právě nacházíme, v dětském pokoji, v kuchyni, u babičky, klubovně, při branných závodech, v zájmovém kroužku, divadle, soutěžích, na koncertech apd.

Funkce výchovná – zde má prostředí silný vliv prostřednictvím vybavení a momentálního místa konání, které má na nás emocionální vliv. Například jinak se chováme v divadle či kině, na stadiónu při sportovním utkání, v restauraci, na hudebním festivalu nebo ve vyučovací hodině.

To, jak se v daném prostředí chováme, ovlivňuje emocionální zážitek, naše osobnost. Prostředí s námi manipuluje, je jakýmsi manipulátorem naší osoby, ovlivňuje naše chování a jednání. Chování příznivců dobrovolných hasičů a hasičů samotných na soutěžích, různých hrách, branných závodech, či společensky kulturních akcích můžeme nazvat atmosférou vzájemné důvěry, podpory, spolupráce a zdravého sportovního fandění.

1.5.1 Sekundární socializace a výchova

V této socializaci vznikají takzvané náhodné vztahy. Každé dítě se setkává již od nejútlejšího věku s kamarády, spolu si hrají, seznamují se, komunikují, navazují sociální kontakty. Do této skupiny patří vše, co není v primární skupině. Veškeré vztahy, známosti, kontakty jak na pískovišti, hřišti, tak v předškolním i školním prostředí a poté v dalších studijních, pracovních a v různých volnočasových aktivitách jedince, při rozvoji jeho koníčků, zájmů a potřeb. Prostě všude tam, kde se jedinec nachází, komunikuje, něco vytváří, na něčem se spolupodílí. Je to proces, který probíhá a ovlivňuje člověka celý život, v každém momentě, v každém, jakémkoliv vztahu všude, kde žije, pracuje, odpočívá – relaxuje.

²⁶ KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. 2008, s. 76.

Tyto kontakty mohou přecházet až v citové vztahy do budoucna, v založení rodiny, nebo jen v poznávání a navazování vztahů – kamarádství, přátelství nebo naopak v nepřátelství.

Navázané kvalitní přátelské vztahy mohou být udržovány a prohlubovány s kamarády z dětství po celý život.

Sdružování ve sborech dobrovolných hasičů právě provází vzájemné navazování a prohlubování přátelských vztahů, které někdy přecházejí až ve vztahy partnerské, životní a až rodičovské. Vztahy kamarádské se udržují v hasičství celý život formou přátelských posezení v hospůdkách a různých kulturně společenských akcích (plesy, zábavy, zájezdy, sportovní utkání...).

V publikaci „Sociologie výchovy a školy“ autor píše: „ S rozvojem industrializace se stala škola nezbytnou jako všeobecně vzdělávací socializační institucí. Kulturní vzory společnosti byly vysoce diferencovány a rodinná socializace již nemůže stačit potřebám společnosti“²⁷.

1.5.2 Vrstevnická skupina

V prostředí vrstevnických skupin probíhá základní proces socializace. Děje se to vštěpováním různých životních cílů, zásad, norem, pravidel jednání a vzorů chování.²⁸

Vrstevnickou skupinu si jedinec vybírá sám. Určuje si ji dle svých priorit, potřeb, sounáležitosti, uspokojení, oblíbenosti členů, vzorů, ale i podle výchovy a názorového usměrňování v rodině. V těchto skupinách se především formují vzájemné vztahy dle norem chování, nápaditosti, humoru, kreativity, sympatií, zájmů i určitého okouzlení. Jedinci jde o sebeuplatnění, realizaci, rovnoprávnost, společné zážitky a hlavně postupné osamotňování se od rodiny (rodičů, sourozenců, prarodičů).

Vrstevnická skupina víc než jakákoliv jiná formace uspokojuje i primárně biologickou a sekundárně psychickou potřebu uvolnění, relaxace a zábavy.²⁹

Nelze zapomenout i na funkci sociální kontroly, která může někdy až přebít rodinnou kontrolu. Tato kontrola může mít na mladého člověka vliv jak pozitivní, tak bohužel i ten negativní.

²⁷ PROKOP, J. *Sociologie výchovy a školy*. 2001. Liberec : [s.n.], 2001.[cit. 2012-06-02]Dostupné z WWW: <PROKOP, J. *Sociologie výchovy a školy*. 2001. Praha : [s.n.], 2001. 97 s.>

²⁸ KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. 2008, s. 90.

²⁹ KLAPILOVÁ, S. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. 1996, s. 32.

Schopnost adaptovat se na podmínky ve skupině učí jedince přizpůsobení se různým zvykům, lidským povahám i týmové spolupráci v jiném prostředí, s jinými pravidly

a tradicemi. Kooperace a vzájemné kladné vztahy ve skupině jsou u hasičů prioritou. V hasičských družstvech se sdružují jak děvčata, tak i chlapci v různých věkových kategoriích. Hasičské vztahy se utužují i mimo obec a vzájemná výpomoc v rámci družstev při soutěžích není výjimkou, spíše pravidlem. Vzájemná skupinová pomoc učí hasiče schopnosti se adaptovat na jiný styl, práci i podmínky kolegů hasičů z jiných okrsků. Jejich spolupráce a podpora, třeba i při neúspěchu, stmeluje kolektiv, zlepšuje a motivuje do dalších výkonů a činnosti.

V publikaci „Pedagogika volného času“ se autorka zmiňuje o tvrzení sociologů, že dnešní mladá generace si v rámci dané kultury a společnosti vytváří specifickou vlastní subkulturu, zaměřenou proti světu dospělých (antikulturu).³⁰

Ve skupinách hasičů je prioritou týmová práce, kamarádství a vzájemná podpora a pomoc. Skupina založená na dobrovolnosti u hasičů je tím, co táhne a co všechny ve skupině spojuje. Hasiči při trénincích nemají problém si vzájemně poradit, společně překonávat překážky, ale i pochválit, či naopak kriticky posoudit práci kamaráda hasiče. Doplňují si dovednosti a vědomosti, vzájemně si radí a podporují se. Pokud se objeví konflikt, dokáží jej vyřešit a zase si přátelsky podat ruce a dále kooperovat.

³⁰ PÁVKOVÁ, J., et al. *Pedagogika volného času : Teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času*. 2008, s. 54.

2 Volný čas

Tak jak ubíhá celý náš život, ubíhá i volný čas, který prožíváme, kterého se účastníme, který je doplněním našeho pracovního, rodinného a partnerského života.

Na různých místech planety se volný čas využívá různě. Je to v důsledku různého historického vývoje a proměn každé země, státu, kontinentu. Zásadní vliv na využívání volného času má náboženství, proběhlé a bohužel i probíhající války, krize, historické proměny a stálý nekonečný rozvoj země a státu. Tím vznikají různé modely uzpůsobené vnímání, podmínkám a potřebám trávení volného času všech generací.

Jak se píše v publikaci „Prázdniny se šlehačkou“, již staří Římané objevili a začali propagovat rekreaci – znovuvytvoření psychické a fyzické svěžesti a pohody. Tento lék si musel ordinovat každý sám, a dokonce i vyrábět. To ovšem bylo zapotřebí určitého úsilí, energie – VLOŽIT SEBE, a pak se dostavil žádaný účinek – svěžest, radost, síla. Výraz rekreace vznikl z latinského slova „creare“ – tvořit a předponou „re“ vzniklo slovo rekreace – nové tvoření, nové kreace, znovuvytvoření.³¹

Ve starověku, středověku a v dalších obdobích bylo rozdělení mezi pracovní dobou a volným časem jiné než dnes, samozřejmě je to způsobeno vývojem nejen v technických oborech, ale i v dalších oblastech života lidí.

Volný čas je potencialitou a prostorem vznikající a rozvíjející se lidské subjektivity, rozvoje myšlení, kreativity, filozofické reflexe a vnášení lidské subjektivity do vnějšího prostředí.³²

V dnešní době je pro mnohé určitou výzvou k objevování zážitků, adrenalinu, ale také nových vědomostí a dovedností a přátelství.

Podstatným aspektem a základním kamenem volného času je dobrovolnost a s ní spojené i dobrovolné zapojování jak účastníků, tak i organizátorů volnočasových aktivit a jejich zájem na rozvoji a úspěšné realizaci volného času a propagaci zážitkových, dovednostních, zájmových, sportovních i vědomostních aktivit.

Autoři Pávková, Kratochvílová, Hofbauer, Hájek se ve svých publikacích věnují volnému času a mezi faktory, které ho ovlivňují, zařazují.³³

³¹HORA, P., et al. *Prázdniny se šlehačkou : Malá instruktorská příručka*. 1984, s. 9.

³²SAK, P. *Proměny volného času a zaostávání pedagogiky* : referát přednesený na mezinárodní konferenci O výchově a volném čase, Brno 15. - 16. 6. 2006. *Britské listy : deník o všem, o čem se v České republice příliš nemluví* .[cit. 2012-08-01]. Dostupný také z WWW: <www.blisty.cz>.

³³PÁVKOVÁ, J., et al. *Pedagogika volného času : Teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času*. 2008, s. 28.
HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*.2004, s. 32.

- rozvoj urbanismu,
- ekonomické zajištění,
- věk, pohlaví,
- zdravotní stav, psychická kondice,
- osobnost jedince (temperament, kreativita, inteligence),
- dosažené vzdělání,
- rodinný stav a příslušnost ke společenské skupině,
- povolání a hodnotová orientace,
- životní styl a místo bydliště, možnost mobility.

Volný čas a hasiči jsou spolu neodmyslitelně spojeny. Pokud se podíváme na možnost determinantu věku hasičů, tak vidíme, že v této organizaci jsou zapojeny věkové kategorie od předškolního věku 6 let tzv. Přípravka SDH až po nejstarší ročníky seniorského věku (asi můžu napsat až po smrt).

Ekonomické zajištění pro hasiče také nemá celkem žádný význam. Je úplně jedno, zda vlastní majetky či tučná finanční konta. Hasič v každém věku musí pro tento koníček být zapálen. Je to srdeční záležitost. Jedinou ekonomickou determinantou je schopnost státu a obce financovat hasiče tak, aby byli schopni potřebného zásahu v kritických situacích.

Zdravotní stav, psychická a fyzická kondice je důležitá v mladším, středním a starším školním věku a adolescenci, kdy děti převážně pracují na kondici pro vítězství a úspěch v hasičských soutěžích a závodech ve sportovní, odborné i manuální zdatnosti. Pokud má dobrovolný hasič zájem a chuť, má možnost se zapojit do zásahové jednotky (JPO) jejímž zřizovatelem je obec.

Ve vyšším věku jde především v tomto spolku o utužování společenského dění a vzájemných vztahů, přátelství, rozhodně více než o výhry v soutěžích, a tam již zdravotní stav a kondice nemají pražádný vliv.

Osobnost jedince (temperament, kreativita, inteligence) se vyvíjí a proměňuje věkem. Má na ni vliv týmovost – vrstevnická skupina, emoce, rodina, partner/ka, soutěživost, ale především hasič, že chce být hasičem a věnovat se této činnosti. Věk, pohlaví, rozvoj urbanismu, dosažené vzdělání, rodinný stav a příslušnost ke společenské skupině, povolání a hodnotová orientace, životní styl a místo bydliště, možnost mobility jsou determinanty, které hasiče v jejich činnostech plně obcházejí a nemají vcelku žádný vliv na jejich spolek a aktivity.

2.1 Volný čas a výchova mimo vyučování

Děti a školní mládež ovšem většinu dne tráví ve škole. Dnes již většina škol nabízí mimo vzdělávání také možnosti využívání volného času a aktivity spojené s tímto časem.

Ve škole je každý spjat s úkoly a jejich plněním. Škola má ovšem již v dnešní době za úkol vést děti nejen ke vzdělávání, ale i k výchově k aktivnímu odpočinku. Škola by měla být institucí, která dokáže děti motivovat k využívání, plánování volného času, k využívání zájmů, aktivit k dalšímu upevňování a prolínání teoretických i praktických schopností a dovedností.

Ve svých publikacích Pávková i Hofbauer uvádějí dělení volného času podle přístupu a také podle postupujícího vývoje a vymezení a související zpřesňující terminologie³⁴.

Mimotřídní výchova je výchovná činnost školy a jejích pedagogů a vychovatelů nezasahující do vyučování. Pedagogové vedou děti k zájmovým činnostem, uskutečňující se mimo třídu a mimo školní povinnosti.

Mimoškolní výchova – v tomto termínu je skryta především možnost realizování zájmových aktivit dětí úplně mimo školu a třídu. To znamená, že děti své zájmy a koníčky rozvíjejí např. v různých zájmových klubech, domech dětí a mládeže, v lidových školách, v organizacích zabývajících se zájmovými aktivitami (Dobrovolní hasiči, Sokol, Jóga, sportovní kluby, Skaut, atletické oddíly, chovatelské kroužky...). Tady již hasiči mají své postavení.

Výchova mimo vyučování – tento pojem slučuje jak mimotřídní tak mimoškolní výchovu v jeden termín. Nejvýstižněji a nejkompaktněji tento termín označuje možnost zapojení se dětí do jakýchkoliv aktivit dle svých zájmů, potřeb mimo vyučování, třídu, školu a také mimo vliv rodiny. Je institucionálně zastřešená.

Výchovná oblast hasičů se odvíjí v mimoškolní práci. Její snahou je vyplnit čas dětí a mládeže a naučit je v kamarádské atmosféře rozvíjet znalosti, dovednosti, vědomosti v požární ochraně a pocitu vlastní odpovědnosti.

Pávková uvádí, že při výchově mimo vyučování získávají děti poznatky a zkušenosti v bezprostřední praktické činnosti. Žáci ve škole přebírají převážně teoretické poznatky

³⁴ HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. 2004, s. 15.

PÁVKOVÁ, J., et al. *Pedagogika volného času : Teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času*. 2008, s. 33.

HÁJEK, B.; HOFBAUER, B.; PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. 2003, s. 13.

a vědomosti. Mimo vyučování zase převážně praktické zkušenosti, které konfrontují s těmi teoretickými a tím u nich dochází k poznání a prolínání teorie s praxí a sbírání neocenitelných zkušeností do budoucího, praktického života³⁵.

Výchova ve volném čase – jde o zapojení všech věkových skupin na základě jejich dobrovolnosti. Je to časový prostor, v kterém neplní žádné povinnosti (biologické, školní, pracovní). Prioritou je momentální rozhodnutí každého jedince, co chce a o co se bude zajímat, kde projeví svou aktivitu.

Výchova prostřednictvím volného času – většinou mladší věkové skupiny jsou svými rodiči vedeny dle svých individuálních zájmů, dovedností, schopností a talentu. Prostřednictvím volného času se někteří jedinci zaměřují i na možnost využití zkušeností a dovedností do budoucího života. Svůj od dětství budovaný zájem, individualitu a talent spojí se svým povoláním.

Hofbauer uvádí, že tím volnočasové aktivity překračují svou oblast zaměření k relaxační a oddychové výchově a orientují se i na budoucí povolání a veřejně prospěšné činnosti.³⁶

Podle svých zkušeností mohu posoudit, že mnoho mladých lidí si opravdu vybírá své pracovní uplatnění podle zaměření volného času. Jsou děti, které tráví volný čas u SDH a své další studium i pracovní náplň hledají v tomto směru jak na SŠ tak i VŠ.

Výchova k volnému času je primární, je základním kamenem utváření a kultivací k budoucím zájmům a schopnosti využívání volného času od dětského věku. To, jak aktivně, s jakou dynamikou, barevností, kreativitou a různorodostí budeme člověka motivovat, podporovat a vychovávat k rozvíjení zájmů, aktivit, individuality, talentu nejen v dospělosti, ale i ve věku seniorském, ovlivní, jak bude člověk umět odpočívat, relaxovat, bavit se, ale i vzdělávat v nových oddychových a relaxačních činnostech. Bude se účastnit aktivit a bude plnohodnotně žít v celém svém životě.

2.1.1 Formální, neformální, informální výchova³⁷

Specifikace tohoto názvosloví je zaměřena na nutnost celoživotního vzdělávání. Celoživotní vzdělávání probíhá od povinného k nezávaznému studiu. Postupně podle nutnosti, schopností a možností dalšího studia se dělí na vzdělávání na školách,

³⁵ PÁVKOVÁ, J., et al. *Pedagogika volného času: Teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času*. 2008., s. 73.

³⁶ HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. 2004, s. 18.

³⁷ BEDNÁŘÍKOVÁ, I. *Kapitoly z andragogiky 1*. 2008, s. 58.

univerzitách (formální), na doplnění si vědomostí, dovedností v různých kurzech a školeních (neformální) a v posledním termínu (informální) je zařazena všeobecná zvědavost, zábava, zájem, koníček, radost, odpočinek, chtěnost, spontánnost v činnostech, které člověka baví, uspokojují a naplňují ho.

Výchova formální - realizuje se ve vzdělávacích institucích, je legislativně definována. Absolvování je potvrzeno státním certifikátem - zkouškou (výuční list, maturitní vysvědčení, diplom VOŠ, diplom VŠ). Výsledkem je dosažení určitého stupně vzdělání.

Výchova neformální - organizována mimo vzdělávací systém, realizují je firmy, kulturní střediska, knihovny, úřady práce ve spolupráci se školami – zájmové kroužky, mimoškolní aktivity, vzdělávací kurzy, rekvalifikační kurzy, sebevzdělávání ve skupinách...

V této oblasti jsou zahrnuty realizace občanské (přednášky k EU, k nově vydávaným legislativám – autoškola, nové průkazy, zájmové (včelaření, zahrádkářství, jóga, dobrovolní hasiči) a profesní (certifikační kurzy).

Aktivity touto formou navštěvují dospělí i senioři. Rozšiřují si tak svůj obzor, zájem nebo vzdělání, či orientaci v určitém zaměření. Důležitým aspektem je především u této formy pravidelnost, dobrovolnost a zájem o připravené aktivity.

U hasičů je to především na pravidelných trénincích, teoretické přípravě, soutěžích, školeních k legislativě, zdokonalování vzdělávacího a výchovného systému dětí a mládeže SH ČMS v oblasti vedení kronik, první pomoci, bezpečnosti při činnostech, základech hospodaření a ekologii. Pravidelně se konají preventivní přednášky na téma požární ochrana...

Výchova informální – prioritou této formy je každodenní kontakt s rodinou, přáteli, spolupracovníky, kamarády, vrstevníky, spolužáky. Probíhá v každém místě našeho života, při každém rozhovoru, kontaktu, při návštěvě kin, divadel, koncertů, sportovních soutěžích prostě kdekoliv. Není organizována, není řízená, není koordinována, záleží na každém jedinci, kde, s kým, jak, jakou dobu a v jakých podmínkách se bude stýkat.

2.2 Cíl volného času

V každé činnosti člověka je prvořadé určení si cíle, toho, čeho chce dosáhnout, kam až chce dojít. Cíl je součástí práce pedagoga, vychovatele, trenéra, prostě každého pracovníka věnujícího se výchovné činnosti s jakoukoliv věkovou skupinou, ale nejen s lidmi. Člověk v jakékoliv činnosti si klade cíl, co vše musí například za den či pracovní hodiny stihnout.

Sportovec, umělec, pracovník u stroje, prostě všichni si klademe různě vysoké cíle. Dá se říci, že i v dnešní době i bezdomovec si klade cíl – přežít den nasycen a uložit hlavu k bezpečnému spánku.

Cílem výchovy ve volném čase je naučit jedince dobře a kvalitně využívat svůj volný čas, chápat jej jako významnou životní hodnotu.³⁸

Ve volném čase cíl znamená ukázat, představit svým svěřencům možnosti, škálu, barevnost a různorodost využívání volného času. Kultivovat jej a prohlubovat, jak záměrně, tak i nezáměrně jeho vědomosti a vést ho například i k zájmům a koníčkům, které ho natolik zaujmou, že jej budou provázet a zpříjemňovat mu život až do kmetského věku.

Prioritou je naučit kohokoliv a v kterémkoliv věku plánovat volný čas rozumně. Tak jak s penězi se člověk učí hospodařit od útlého věku, tak obecný cíl volného času je vlastně učení se hospodařit s dobou volna.

Dle možnosti zařízení, zaměření, prostředí a aktivit se člení obecný cíl na dílčí cíle, které jsou uvedeny v publikaci *Pedagogika volného času*³⁹:

- uspokojování a kultivace potřeb,
- seznámení s možnými zájmovými aktivitami,
- usměrňovat, uspokojovat a rozvíjet zájmy,
- pomáhat objevovat dispozice jedinců,
- rozvíjet specifické schopnosti na základě objevených dispozic,
- podporovat snahy o sebevýchovu,
- podporovat utváření žádoucích rysů osobnosti.

Výchovné cíle ve volnočasových aktivitách se různě a v různě větvených zájmových oborech prolínají, doplňují a podporují. Přesné, striktní dělení a třídění není v trávení volného času až tak žádoucí a ani snad možné. V trávení volného času jde o přirozenost, dobrovolnost, o motivaci, o nezáměrné přitažení k objevování zájmů, zážitků, aktivit, které se mohou při kvalitním vedením stát koníčkem, ale i profesí na celý život.

Velkým koníčkem je hasičství a zájem o tuto oblast. Pokud píší o cílech ve volnočasových aktivitách, tak i dobrovolní hasiči mají ve svých směrnících vytyčené obecné zásady a cíle výchovy, které rozvíjejí dle svého bydliště a ke specifikaci v oblasti požární ochrany.

Cíle výchovy a zaměření činnosti u dobrovolných hasičů jsou rozděleny na:

Oblast výchovy – cílem hasičů je výchova k dobrovolné práci, k znalosti historie

³⁸ HÁJEK, B.; HOFBAUER, B.; PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. 2003, s. 29.

³⁹ HÁJEK, B.; HOFBAUER, B.; PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. 2003, s. 29.

a současnosti národa a požární ochrany, pomoci při mimoškolní práci mladými hasiči. Cílem je učit mládež využívat volný čas a vést ji k samostatnosti, osobní odpovědnosti a zodpovědnosti k ostatním členům kolektivu a práci.

Oblast požární ochrany – cílem je získat znalosti z požární ochrany, připravit se na aktivní činnosti jak v oblasti preventivně výchovné, tak i operativně technické, zúčastňovat se soutěží, prakticky si ověřit znalosti, vědomosti, dovednosti a návyky.

Oblast sportovní – cílem je zvyšovat fyzickou připravenost, vytrvalost, rychlost a obratnost. Spolupracovat s ostatními sportovními a mládežnickými organizacemi, pořádat vlastní sportovní akce.

Oblast kulturně společenské zájmové činnosti – cílem je působit na harmonický rozvoj osobnosti vhodnými formami (kulturní akce, soutěže, hry).

Oblast veřejně prospěšné činnosti – cílem je spoluodpovědnost za vytváření a ochranu hodnot a podílet se na tvorbě a udržování životního prostředí. Prvořadým cílem u SDH je celoroční aktivní činnost všech věkových kategorií hasičských družstev, zapojování do soutěží a her a neustálé rozvíjení znalostí v požární ochraně.

2.3 Styl práce vedení a volný čas

Jedním z důležitých faktorů každé aktivity organizované ve volném čase je fungující organizátorský – vedoucí tým, jeho styl vedení, jeho životaschopnost namotivovat a zapojit celou skupinu do akce. Vést skupinu tak, aby všichni byli spokojení, zrelaxováni, nabití novou, žádoucí energií a optimismem do další činnosti a práce, není jednoduchá práce.

Podle ideálních představ by to měl být osvícenec, par excellence, mozek a motor veškerého dění na aktivitách a především tvor s přirozenou autoritou, člověk schopný získat důvěru spolupracovníku i svěřenců.⁴⁰

Vychovatel či vedoucí upoutává pozornost nejen svých svěřenců, ale i jejich rodičů, příznivců (sponzorů). Vztahy ve skupině by měly být spontánní, přirozené, motivující, rozvíjející, předávající hodnotové názory, postoje, vědomosti a dovednosti. Měly by navozovat pozitivní atmosféru a pohodu. V dnešní době se častěji používá termín klima – sociální klima skupiny.

Ve vztahové dimenzi na počátku stojí zvědavost mladého člověka, touha poznávat nové lidi, na konci stojí závazek žít podle určitého hodnotového systému a v ideálním případě

⁴⁰HORA, P., et al. *Prázdniny se šlehačkou : Malá instruktorská příručka*. 1984, s. 95.

výchovný cyklus vrcholí tím, že mladý člověk si osvojuje manažérské, vůdcovské dovednosti, je schopen sám participovat na organizování a řízení programu a začít aktivně působit na další lidi a podílet se na jejich výchově a vzdělání.⁴¹

Právě styl vedení skupiny, týmu nejčastěji ovlivňuje úspěšnost využívání volného času. U aktivit a vedení v hasičských družstvech tomu není jinak. Především pro mladé hasiče je vedoucí hasičské skupiny kamarád, který dokáže porozumět i osobním problémům jednotlivců. Jeho trpělivost, spravedlnost, zájem pro hasičství jsou pro mladé hasiče velkým přínosem a podporou k dalšímu prohlubování dovedností a aktivní činnosti. Pro samotného vedoucího je klíčové uvědomění si zodpovědnosti za úspěchy či neúspěchy ve skupině a zvládnutí proměnlivosti situací s prací s hasičskou mládeží.

⁴¹ PÁVKOVÁ, J., et al. *Pedagogika volného času: Teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času*. 2008, s. 53.

3 Sdružování v malých obcích

Po generace postupným vývojem společnosti, politickými i kulturními proměnami vznikaly a měnily se organizace, podmínky a možnosti setkávání a spolčování lidí v různých zájmových oblastech odpočinkových, relaxačních, uměleckých či sportovních aktivit.

Základem setkávání se v zájmových činnostech, na rozdíl od rodiny a školy byla, je a bude dobrovolnost, tzv. dobrovolné rozhodnutí dětí, mládeže, dospělých, seniorů, prostě všech zúčastněných a všech věkových kategorií do sdružení vstoupit, účastnit se jeho činností, přijmout jeho hodnotovou orientaci a uplatňovat jeho cíle, obsahové a organizační zásady, svoje znalosti a dovednosti, aktivitu a čas nevyužívat pouze pro vlastní rozvoj nebo podíl na výhodách, nýbrž také ve prospěch svých vrstevníků nebo prostředí (obce, přírody, regionu...).⁴²

Měřítkem, motorem a motivací pro určení je pro jednotlivce v první řadě jeho zájem, aktivita a chtění. Prostě „já tam chci chodit“. Dalším určujícím faktorem je kolektiv, kamarádi, spolužáci a přátelé, kteří v dané skupině působí.

Hofbauer ve své knize publikuje, rozřídí uje hlediska sdružování:⁴³

Celková orientace – zaměření sdružení dle cílů (politické, zájmové, charitativní, výchovné, vzdělávací, náboženské, sportovní, životní prostředí). V práci dobrovolných hasičů můžeme napsat, že orientace je velice obšírná. Lze v ní vidět zájmové, výchovné i vzdělávací, sportovní, preventivní a další činnosti.

Obsah činnosti může být všestranně zaměřený, nebo výhradně zaměřený na některou zájmovou činnost (sport, turistika, hasiči, umělecké zaměření, prospěšná činnost, rekreační, ...). V této oblasti je to především hasičský sport, prospěšná činnost v rámci mnoha činností.

Složení členstva – nejčastěji je to věkové složení (vrstevníci, různé věkové skupiny, pohlaví, smíšené i s dospělými – neomezené věkem).

Složení může být i dle sociální, profesní i finanční příslušnosti (sdružení dobrovolných hasičů, červeného kříže, myslivecké sdružení, folklór, ekologické...).

Vnitřní uspořádání – podle vztahu k členům (demokratický, autokratický, liberální).

Dle míry **institucionalizace** od volného, nezávazného, otevřeného sdružení až po sdružení s přísně organizační ucelenou strukturou a řídicími orgány (dobrovolní hasiči, Sokol, jóga, ekologické sdružení, turistický klub,...).

⁴² HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*.2004, s. 98.

⁴³ HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*.2004, s. 105.

Spoluúčast členů - na vedení, organizaci a činnosti sdružení, převládá možnost účastnit se přípravy programů a jejich realizace (sportovní, umělecká, ekologická, sdružení zaměřená na resocializaci a prevence...). Možnost spoluúčasti od nejmladšího věku na činnostech a jejich přípravě je u hasičů prioritou.

Reálný nebo předpokládaný vliv na děti a mládež – především jde o motivaci a přípravu programů pro děti, mládež a populaci pro získávání nových členů a zapojování jedinců do činností zaměřených na aktivní využívání volného času. Jsou sdružení či kroužky, které ke svému působení potřebují masovost, ale také jsou zaměřeny cílená jen pro určitý okruh zájemců. Stačí, když přijede hasičský vůz, rozbalí techniku, a motivační prvek hasičského sdružení je na světě.

Vymezení vzhledem k dalším institucím společnosti – může to být vztah vymezen ke škole a školním aktivitám, nebo úplná nepodřízenost a nezávislost na škole.

Ke státním institucím může být sdružení jak plně podřízená (plnění úkolů, organizovanost, řízení, odpovědnost – domy dětí a mládeže, červený kříž, dobrovolní hasiči, folklórní sdružení), tak také mohou být sdružení plně volná, neutrální, nepodmíněná vůči těmto institucím (charity, soukromé činnosti).

3.1 Tělovýchovné a sportovní organizace

Cílem těchto sdružení je setkávání lidí v oblasti zaměřených na tělesné a sportovní aktivity. Tato sdružení, kluby, kroužky, oddíly, skupiny jsou organizována nejčastěji v místě bydliště zúčastněných a jejich věkové seskupení může být jak vrstevnické tak věkově nesourodově smíšené.

Jejich zaměřením jsou sportovní či turistické pohybové aktivity s pozitivní podporou sportu, turistiky a aktivního pohybu a harmonického vývoje. Nejde v nich jen o dosahování vysokých sportovních výkonů, ale o propagaci sportu v období trávení volna. Naplánování turistického či kolového výletu například 1x měsíčně dokáže stmelit věkově rozličné jedince v jeden tým trávící spolu nejen sportovní naplánované aktivity, ale i další v průběhu roku i let. Tyto spolky vznikají jak v těch největších městech, tak je můžeme najít i v těch nejmenších a nezapadlejších obcích země.

Nejčastější organizací působící ve většině obcí bývá TJ SOKOL. Pod hlavičkou této jednoty se nejčastěji skrývají skupiny volejbalistů, fotbalistů, florbalistů, tenistů, turistů, jogínů,

tanečníků, hokejistů (využívají především ledovou plochu v nejbližším městě). Tyto skupiny organizují v obcích vzájemné turnaje nebo turnaje ve spolupráci s jinými obcemi. Jejich činnost bývá spojená i s činností vedení obce. Spolupodílí se na pomoci organizaci plesů, zábav, dožíněk, zájezdů, soutěží pro děti a mnohých dalších aktivit.

3.2 Veřejně prospěšná dobrovolnická sdružení

Pro dnešní dobu je to určitý fenomén činnosti a využití volného času plnohodnotným způsobem. Je to činnost provázená mnoha diskusemi o jejich cílech, programech, financování, oblastech i lidech věnujících se této „bohulibé“ činnosti.

Dobrovolnictví je neplacená a nekariévní činnost, kterou lidé provádějí proto, aby pomohli bližním, komunitě nebo společnosti. Dobrovolnictví lze rozšířit na vzájemně prospěšné a veřejně prospěšné.⁴⁴

Dobrovolnictví obsahuje velkou škálu činností a zasahuje do oblastí, ve kterých plní dobrovolník na profesionální úrovni mnoho prospěšného. V oblasti zájmových a volnočasových aktivit se jedná o vedoucí kroužků, oddílů a skupin, trenéry, lektory a instruktoři....

Je to oblast, která se zabývá výchovou a směřuje ke vzdělávání, k vzájemné toleranci, sblížení a pochopení generací (v sociálních službách, k rozvoji obcí, měst a regionů, vzdělávacích aktivitách a projektech).

Dobrovolnická činnost je také známa v činnostech mezinárodní spolupráce při přírodních katastrofách, válečných konfliktech či pomoci zemím třetího světa.

Dobrovolník je člověk, který bez nároku na finanční odměnu poskytuje svůj čas, svoji energii, vědomosti a dovednosti ve prospěch ostatních lidí či společnosti.⁴⁵

Činnost dobrovolné organizace je založena na dobrovolnících. A právě takovou organizací je i Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska a její organizační jednotky Sbory dobrovolných hasičů.⁴⁶

Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska je pro aktéry dobrovolná práce, prováděná ve volném čase a jen ve vedení organizace jsou lidé, kteří práci ve Sdružení mají jako své

⁴⁴ MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. 2003, s. 49.

⁴⁵ TOŠNER, J.; SOZANSKÁ, O. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. 2006, s. 33.

⁴⁶ TOŠNER, J.; SOZANSKÁ, O. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. 2006, s. 35.

zaměstnání. Náplní jejich činnosti v zaměstnání SH ČMS je starost o administrativu, legislativu související s aktivním fungováním organizace.

3.2.1. Dobrovolní hasiči

Sbor dobrovolných hasičů je obecně označení dobrovolnického hasičského sboru. Dobrovolnická činnost je důležitým a nezastupitelným obrazem tohoto sdružení nejen ve městech, ale i v těch nejmenších obcích republiky.

Jsou to právě dobrovolní hasiči, kteří přispěchají na pomoc při hašení požárů, ale také zasahují a pomáhají při živelných katastrofách (povodně, větrné smrště, sněhové kalamity, ekologická neštěstí...), haváriích automobilů, haváriích ekologických v rozmanitě zaměřených výrobních firmách.

Při těchto dobrovolných sborech se školí a vzdělávají jedinci, skupiny širokého věkového, ale i profesního spektra dobrovolníků, kteří organizují a uspořádávají v okolí svého bydliště, například v mateřských, základních školách preventivní požární programy. Tyto projekty dále rozšiřují i na přednášky pro seniory a občany v obcích a blízkém okolí.

Právě dobrovolné hasičské sbory jsou na vesnicích hlavním společenským tahounem, organizátorem společenských, kulturních, sportovních aktivit a setkávání lidí při rozmanitých příležitostech.

Při svých činnostech se mladí hasiči scházejí na pravidelných schůzkách. Na těchto schůzkách pilují hasičské znalosti a dovednosti. Přes zimní období využívají převážně tělocvičnu místní školy k zvyšování tělesné zdatnosti. V letním období bývají schůzky nejčastější venku. V letních měsících jde především o přípravu a zdokonalování ve všech oblastech hasičství a přípravu na obvodová, okresní, krajská i republiková kola soutěží.

Vedle dobrovolných hasičů jsou velice často v obcích sdružení TJ SOKOL, myslivců, rybářů, včelařů, zahrádkářů... Většinou členové hasičů jsou i členy Sokola a dosti často také členy dalších obecních sdružení. Spolupráce těchto sdružení se vzájemně v obcích prolíná při organizaci společenských, kulturních, sportovních aktivit, ale může se mezi nimi objevit závist a řevnivost a spolky poté spíš mezi sebou zápolí nebo vůbec nespolupracují.

4 Historické proměny hasičství a jejich sbory

Empirická část mé práce se bude průběžně zabývat hasičstvím od prvních historických krůčků, prvních výchovných činností hasičů s mládeží až po dnešek na Moravě.

V závěrečných kapitolách práce se budu věnovat Sboru dobrovolných hasičů (SDH) v obci Závašice od prvopočátku jejich vzniku až po současnost.

Téma je velice obsáhlé a vlastně první zmínky sahají až do dob uvědomění si ohně nejen jako dobrého přítele, ale také velkého nepřítele.

4.1 Prvopočátky hašení

Oheň lidstvo zná již od stvoření světa. Vytvoření organizovaného systému hašení, aby majitelé uchránili, co pokud možná největší část svého majetku, trvalo a utvářelo se dlouhá léta až staletí.

Oheň již v době kamenné dával lidem teplo, světlo, chránil je před zvěří, umožňoval tepelně upravovat jídlo, pomáhal při prvopočáteční výrobě prvních nástrojů, náradí, nádobí. Lidé si čím dál častěji uvědomovali, že oheň je dobrý sluha, pomáhající v životě lidstva. Ovšem druhá odvrácená tvář tohoto sluhy je v momentě umožnění stát se pánem situace. Boj s tímto pánem většinou obyvatelé prohráli.

Nutnost hašení se datuje již od dob dávno minulých, kdy hlavně hliněné a dřevěné stavby při vypuknutí požáru lehly popelem. Člověk ztratil vše, co vlastnil, veškerý majetek a zbylo mu vlastně jen dobourání a likvidace toho, co zbylo.

Oheň dokazoval svou ničivou sílu úplnou devastací všeho vybudovaného, včetně lidského života. Ochrana v té době byla jediná – zběsilý úprk z hořícího místa.

Jak se vyvíjely veškeré lidské činnosti, věda, technika, postupně se vyvíjel boj a ochrana proti nebezpečnému ohni a ničivým požárům. První hasící pomocníci v urputném boji s ohněm byly lopaty, sekery, motyky, džbery a lidské ruce.

Hašení organizoval ten, kdo to uměl a měl postavení na vesnici i ve městě. Nejčastěji to byli řemeslníci od černého řemesla, kteří měli možnost použít vlastní náradí. Velmi zdatně při požárech působil kovář, zámečnick, kominík a obecní policajt, který až do roku 1850 vedle své

pobočilé zbraně byl vyzbrojen též pevnou lískovkou a touto při požáru vykonával úřední moc.⁴⁷

O ničivém požáru se lidé dozvěděli místními informačními toky (klepání na okna, křikem – hoří, děti pobíhaly po vesnici či městečku, jedna paní pověděla druhé atd.). Vždy kolem byl velký zmatek, křik, mnoho úrazů a někdy hašení doprovázelo i boj nejen o majetek, ale i o holý lidský a zvířecí život. Jedním z velkých problémů byla voda, její nedostatek k hašení. Hlavním faktorem byla většinou její nedostupnost a vzdálenost od požáru. Většinou se řešil problém, jak dostat vodu co nejrychleji k požáru. Často se utvořil lidský řetěz, který si vědra a džbery podával z ruky do ruky.

V období 14. stol. bylo stanoveno jednotlivým řemeslnickým cechům, jak bude vypadat vybavenost k hašení a způsob rozdělení úkolů při likvidaci požáru. Povinností občana bylo chránit svůj majetek, v době horka a sucha byl zákaz práce s otevřeným ohněm na loukách, polích, ale i v dřevěných domech. K ohni se nesmělo běžet se zbraní, všichni povozníci byli povinni ihned vozit vodu (jinak jim byl odebrán potah i povoz a byli vyhnáni z města).⁴⁸

Města měla své hasicí řády, jimiž se při ohni každý obyvatel měl řídit, a práce, které měl přikázané konat. Pořádek v Městysi Jimramov, vydaný na jimramovském zámku, dne 1. června 1802, Antonín hrabě z Belcredi).⁴⁹

4.2 Období prvních hasičských sborů

Podle pramenů z dokumentace hasičů Dubí byl první sbor v habsburské monarchii sice založen za Marie Terezie roku 1759, ale konečnou podobu dostala požární ochrana ve Vídni až po r. 1881. V Praze vznikl první placený hasičský sbor roku 1853.⁵⁰

Do roku 1860 byly postupně zřizovány ve větších městech obecní hasičské sbory, nicméně i ty měly podle historických pramenů velké problémy s organizovaností. Byli to bohužel lidé, kteří dělali veškerou městskou práci (úklid ulic, měst a obcí), kterou nikdo jiný nechtěl vykonávat. Byli to lidé odsouzeni na pracovní pozici nižší než nádeníci.

⁴⁷ GALLISCHEK, Jan. *Požáry.cz : Historie* [online]. 4.11.2002. Hašení požárů před dávnými časy [cit. 2011-07-12]. Dostupné z WWW: <www.pozary.cz>.

⁴⁸ ŠKVOR, Václav. *110 let Sboru dobrovolných hasičů Ve Vranově* [online]. Vranov : 2002 [cit. 2011-07-12]. Dostupné z WWW <http://www.volny.cz/sdhvranov/110%20let.htm>.

⁴⁹ KRŠKA, T. *Hasičská kronika*. 1898.

⁵⁰ *Hasiči Dubí : historie* [online]. 2011. Jak se dále vyvíjela organizace požární ochrany. [cit. 2011-07-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.hasici-dubi.cz>>.

Pan T. Krška uvádí, že po 30 letech (rok 1898), konečně dosahuje hašení a hasičské sbory pravého, důstojného významu v každé pokročilé vesnici.

V této době byla rozšířena činnost hasičská na ochranu proti všem nehodám, způsobeným buď požárem, povodní, sesutím, zemětřesením atd. a sbory hasičské, jako sbory ochranné a zdravotnické v době války sloužiti mají dopravě raněných vojáků.⁵¹

4.2.1 Hasičské sbory v Čechách

Z dochovaných historických pramenů a dokumentů je známo, že první dobrovolné hasičské sbory vznikaly v Čechách v průběhu let 1854 – 1861. O historii zakládání sborů v Čechách se v Dubských hasičských dokumentech dozvídáme, že:⁵²

„Ferdinand Leitenberg v roce 1854 založil německý hasičský sbor v Zákupích. Dalším založeným sborem v Čechách byl hasičský sbor v České Kamenici roku 1856 další poté v Liberci roku 1861. Ovšem tyto a další hasičské sbory mohly vznikat jen jako německá požární ochrana. Až v roce 1891 v Praze se organizace rozdělila na dvě ustavující zemské jednoty, a to německou a českou“.

V té době se také objevují první zmínky o samaritánské službě v hasičských jednotách. Hasiči tudíž nejen zachraňovali majetek na polích, z hořících domů a domy samotné, ale také zachraňovali lidské životy a poskytovali nutnou zdravotnickou pomoc.

V Dubských dokumentech se mimo jiné také píše, že České hasičské sbory vznikaly v Podkrušnohoří pro germanizační národnostní útlak těžce. Kladně zapůsobil nový ústavní zákon č. 142, ze dne 21. 12. 1867 o politických svobodách. Na vývoj českého národa a hasičství v Čechách mělo vliv hasičské písemnictví, vzdělávací činnost a zájem o mládež.⁵³

Podle dalších zdrojů byl první, ovšem už jen ryze český hasičský dobrovolný sbor založen roku 1864 ve Velvarech, kdy přivezl a předával informace a zkušenosti z Hamburku od ochranných hasičských spolků pan Karel Krohn.⁵⁴

⁵¹ KRŠKA, T. *Hasičská kronika*. 1898.

⁵² *Hasiči Dubí : historie* [online]. 2011. Jak se dále vyvíjela organizace požární ochrany. [cit. 2011-07-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.hasici-dubi.cz>>.

⁵³ *Hasiči Dubí : historie* [online]. 2011. Jak se dále vyvíjela organizace požární ochrany. [cit. 2011-07-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.hasici-dubi.cz>>.

⁵⁴ ŠKVOR, V. *110 let Sboru dobrovolných hasičů Ve Vranově* [online]. [cit. 2011-07-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.volny.cz/sdhvranov/110%20let.htm>>.

4.2.2 Prvopočátky českého hasičstva na Moravě a ve Slezsku

V Čechách i na Moravě bylo zakládání hasičských spolků doprovázeno politickým vlivem Německa a germanizací českého národa.

V Třebíči roku 1868 s podporou tehdejšího místního starosty Hynka Přerovského, radního Aloise Haska a měšťana Josefa Hanáka byl založen Titem Krškou první hasičský sbor na Moravě. Nicméně německé vedení radnice doplnilo tento spolek o německé náčelníky, a proto to nebyl čistě český hasičský spolek, nýbrž utrakvistický (česko-německý). Po změně tehdejšího městského zastupitelstva a odchodu pana Kršky se tento hasičský sbor plně změnil na plně německý.

8. června 1871 je datum vzniku opravdu prvního českého hasičstva na Moravě ve Velkém Meziříčí. Sbor byl založen znovu vlastencem Titem Krškou a od tohoto hasičského sboru se organizovala a řešila další činnost všech vznikajících sborů na Moravě.

Postupem času byly založeny dobrovolné hasičské sbory v dalších městech a vesnicích. Roku 1872 byly založeny hasičské sbory město Byteš Velká, Jevíčko, Krásná.

Rokem 1873 se tato událost odehrála ve městech Náměšť u Brna, Opatovice, Telč, Uherské Hradiště. Rok 1874 byl zakládajícím rokem pro sbory v Bílovici, Brtnici, Hovoranech, Hranici, Kojetíně, Kunovicích, Malenovicích, Měříně, Olešnici.

Postupně se zřizovaly sbory v dalších městysech a vesnicích na Moravě a ve Slezsku.

V prvopočátku většina sborů řešila problém s vybavením prostor k uskladnění, tak i se samotným technickým vybavením hasičských stříkaček.

České hasičské sbory na Moravě v době národního obrození a Matice České znamenaly důležitý spolek pro propagaci českého jazyka, literatury a češství vůbec. Pomáhaly organizovat vzdělávání nejen dětí, ale i dospělých, organizovaly společenské, kulturní a sportovní aktivity (ochotnická divadla, hasičské zábavy, plesy, cvičení a soutěže hasičských sborů, hasičské výlety), spolupracovaly na zakládání a vybavování knihoven a v organizaci a propagaci mnohých dalších činností pro rozvíjení národní osvěty.

4.2.3 Podporovací společenství⁵⁵

Již po vzniku prvních hasičských sborů na Moravě byl uzákoněn 5. dubna 1873 řád policie požárové a řád hasičský. Tento hasičský řád a k němu vzniklá podporovací pokladna platila pro všechny hasičské dobrovolné sbory.

Vznik Společenství všeobecné podporovací pokladny dobrovolných hasičských sborů a organizovaných hasičských sborů obecních na Moravě mělo jasný a prvořadý cíl. Všichni hasiči z těchto sborů, kteří jakkoliv byli zraněni při hašení, záchranářských pracích nebo podlehl zranění a zůstali po nich nezaopatřené vdovy a sirotci, měli nárok a dostávali finanční podporu.

Utvořená Zemská komise měla za úkol sváry mezi pojišťovny a hasiči organizovanými ve sborech a veškerými občany pojištěnými v těchto pojišťovacích společnostech urovnat a vypořádat.

Činností Invalidního fondu bylo finanční zajištění hasičů v době stáří.

Fond finančně podporoval zestárlé nebo práce neschopné hasiče, kteří sloužili v hasičských sborech víc než 20 let a plnili řádně své povinnosti.

Kapitál k založení Invalidního fondu byl zřízen z darů, milodarů, subvence státu, obcí a pojišťoven, zakládajících a podporujících členů a příspěvků účastníků a sbírek konaných u příležitostí oslav, výročí a dalších aktivit.

⁵⁵KRŠKA, T. *Hasičská kronika*. 1898.

5 První krůčky práce s mládeží

Oheň známe již od pravěku. Jeho využívání pro blaho lidstva také. Schopnost naučit se oheň ovládat se učíme dodnes.

Děti se k požárům na příkaz rodičů nesměly ani přiblížit. Jejich povinností převážně bylo rozhlásit informaci o požáru (hoří) po vesnici či městečku. Informovat o tom, co hoří, kde hoří a co je potřeba k hašení. Samotné hašení obstarávali dospělí. Důvodem byl strach o děti a možné úrazy z ohně, které v těchto dávných dobách měly fatální trvalé postižení na zdraví, často s následkem smrti postiženého.

Členy prvních sborů se stávali dospělí muži a jednou z podmínek byl mimo jiné dobrý zdravotní stav každého nastupujícího člena. Mezi zakládajícími členy byli lidé různých profesí, především však učitelé, vychovatelé, průmyslníci, obchodníci a řemeslníci. Právě pedagogové byli ti, kteří šířili myšlenku nutnosti zakládání sborů, tělesnou zdatnost, samaritánství a dobrovolnictví mezi dětmi, své žáky.

Již v prvních dochovaných informacích o zakládajících hasičských sborech a jejich členech jsou také drobné zmínky o výchově budoucí mládežnické členské základny ve sborech. Hasiči si uvědomovali důležitost své práce, a proto se svým způsobem snažili vychovávat si pokračovatele hasičské práce a tím i udržet a rozvíjet hasičství v obcích.

5.1 Hasiči a mládež do roku 1918

V historickém dokumentu „Věstník zemské ústřední hasičské jednoty království Českého“ jeho pisatel Zdeněk Koutek uvádí činnost faráře Jana Ceybky ze Sedlece u Kutné Hory. Aktivita pana faráře byla zaměřena na výchovu dětí a mládeže v momentě požáru „Navedení, jak si má počínati mládež při ohni“ To se psal rok 1836.⁵⁶

V dětském časopise z roku 1838 „Přítel mládeže“⁵⁷ se píše o faráři Ceybkovi jako o zakladateli mládežnického oddílu sestaveného jen z mladých mužů ve věku 17 let. Ti ke své hasičské činnosti dostali 16 konví, 4 zástěry a 2 lucerny. Metody výchovy byly v této době jen formou praktických nácviků s tímto vybavením, spojené s křesťanskou věroukou, kázní

⁵⁶Kolektiv autorů SH ČMS . *Učební texty pro vedoucí a instruktory kolektivů mladých hasičů*. 1. Nové Město nad Metují : Hasiči,s.r.o, 2009. s. 9.

⁵⁷ŠOUREK, M. Sbor dobrovolných hasičů Nové Dvory: Stručné úryvky z historie hasičstva nejen na Kutnohorsku část XXIX. [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW:<http://sdh-ndvory.com/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=51>.

a radami pana faráře. Formou výkladu a praktických cvičení pan farář mládeži ukazoval, jak se chovat a co správně dělat, když vypukne požár.

Byla to první vlaštovka, jak začít a vlastně také proč pracovat s mládeží. Bohužel na několik desítek let také poslední. Nicméně pan farář se zapsal do historie hasičství svou neutuchající a poctivou prací v oboru hasičském a snahou přiblížit práci s ohněm mládeži.

V Ochráně hasičské z roku 1893 se píše: „V čem se necvičíš v klidné době, toho nedoveď ani ve chvíli, kdy praskotem plamenů a nářkem neštěstím postižených lidí bude mysl tvá do jisté míry vždycky vzrušena“.⁵⁸

Dalším základním výchovným cílem těchto let byla výchova k poslušnosti a kázni. Vstoupením do sboru dobrovolných hasičů se každý z hasičů a dorostenců upsal k poslušnosti, nejen přísahou plnit stanovy a služební řád, ale i vnitřní ctí a vnitřním řádem poslouchat, plnit rozkazy nadřízených. Právě dobrovolnost vstupu do sboru byla prioritou při plnění těchto zásad.

V časopise „Ochrana hasičská“, vydaném 1. února 1899 v čísle 3, je psáno „Veliký vznešený jest úkol hasičstva – vedle ochrany lidského života a majetku národního – býti vychovatelem dorostu našeho, by dorost ten byl silný a statečný, by zamiloval sobě činnost a vytrvalost, mravnost a kázeň, lásku k rodnému lidu, pokroku a volnosti“.⁵⁹

V dalších člancích se zde upozorňuje na nedostatečnou práci při výchově. Na jedné straně chválí zakládání nových sborů, na straně druhé upozorňuje na nedostatečnou práci s dorostem, na nutnou výchovu mládeže k mravnosti, všestrannosti, vlastenectví. Průběžně v tomto vydávaném časopise se upozorňuje na lásku k bližnímu, bratrskou lásku propojenou s občanskou láskou, se srdečností a otcovským přístupem k výchově a propagaci hasičství. Dalšími důležitými vlastnostmi v této době byly obětavost a vstřícná ochota pomoci bližnímu při živelné pohromě.

V prvopočátcích 19. století se objevují takzvané „Jinošské hasičské sbory“. Mládežnické sbory se začínaly zřizovat a pracovat formou cvičení a zdokonalování práce s výzbrojí a výstrojí.⁶⁰

Publikace J. B. Hubálka měla být pomocníkem při rozvoji družin a při práci s mládeží. Poprvé byla vydána pod názvem „Pravidla, dle nichž lze zřizovati a spravovati jinošské družiny při sborech hasičských“.⁶¹

⁵⁸ VYCHODIL, J. Služme hasičství v duchu v pravdě!. *Ochrana hasičská*. 1893.

⁵⁹ KRŠKA, T. Umravňovací činnost sborů has. *Ochrana hasičská*. 1899.

⁶⁰ Kolektiv autorů SH ČMS . *Učební texty pro vedoucí a instruktory kolektivů mladých hasičů*. 2009, s. 9.

⁶¹ Kolektiv autorů SH ČMS . *Učební texty pro vedoucí a instruktory kolektivů mladých hasičů*. 2009, s. 9.

Obsahem této příručky bylo doporučení ohledně přijímání chlapců do hasičských družin až od 15 let věku a jen se svolením otce. Publikace se zabývala výchovou mladých hasičů a v tématech se zdůrazňovala především mravní a národní výchova dorostu.

Upravená verze byla vydána v roce 1932 pod názvem „Výcvik a výchova hasičského dorostu“.⁶²

Ve vydávaných hasičských časopisech a kalendářích v období let 1905 byly uváděny zásady, jak zakládat a pracovat s jinošskými skupinami, ale opět přes snahy pár hasičských sborů a iniciativu jednotlivců, převážně z řad učitelů, nedocházelo k rozvoji a k účinné aktivitě těchto jinošských skupin.

V kalendářích vydávanými pod názvem „Hasičské kalendáře“ se vyskytují zmínky o tom, že kromě jinošských družin při hasičských sborech byly zakládány na některých místech i žákovské družiny hasičské, které vznikaly při školách.⁶³

Vedoucí těchto jinošských skupin měli mladé hasiče vést k mravnosti, propagaci národní výchovy a češství, k praktickým dovednostem a teoretickým vědomostem z oblasti hasičské techniky a samaritánské pomoci.

Zemská ústřední jednota se zabývá v roce 1912 požadavkem zpracovaným panem J. B. Hubálkem. Učitel z České Třebové zpracoval a vydával publikaci „Jinošské družiny při sborech dobrovolných hasičů“, v ní propojuje výchovu mladých hasičů s výchovou anglického skautingu, která jej oslovila a velice zaujala jako návod pro práci s mládeží. Vznik a propagace skautingu byla základem výchovy mladých hasičů. Už se nezdůrazňovala jen výchova v hasičské odbornosti, výcvik v podání první pomoci, ale také výchova ke sportu, kultuře, poznávání vlasti, tábornictví a celková všestrannost. Přijímání byli chlapci ve věku 14 – 17 let se svolením otce.

Práce s mládeží dle vzoru anglického skautingu bylo něco nového, propracovanějšího a pro mnohé děti a mladé lidi přitažlivějšího. Šlo nejen o dril trénování hasičství, ale také o celkovou všestrannost a znalost tábornictví. Strach o ještě děti, které by mohly být ohroženy na zdraví, ještě stále ozývající se neucelenost názorů na výchovu v hasičství, nezájem dospělých o pravidelnou dobrovolnou práci spojenou s poctivým cvičením a dobrovolnou práci s dětmi byly hlavním důvodem stále malého množství mládežnických družin.

Právě v již jmenovaném časopise „Ochrana hasičská“ se důrazně upozorňuje na výchovu dorostu „Nechceme mít mládež, jež by jenom po mamonu, po požiticích všedního života se

⁶² Kolektiv autorů SH ČMS . *Učební texty pro vedoucí a instruktory kolektivů mladých hasičů*. 1. 2009, s. 9.

⁶³ LIŠKA, V. KOVANDA, F. *Historie hasičského mládí*. 1998.

pachtila a mravně chřadla“.⁶⁴ K tomu lze jen dodat, že se tato výchovná upozornění hodí do naší doby 21. století.

Důležitou formou práce byla pohybová aktivita mládeže. Branná připravenost, rychlost, obratnost, vytrvalost a odvaha byla cílem hasičského cvičení mladých hasičů.

Praktická dovednost byla prezentována jako součást výcviku spojeného s veřejným cvičením. Cvičení byla prováděna s hasičskou výzbrojí, jako předvedení dovednosti rychle a obratně manipulovat s krátkým žebříkem, schopnost obsluhovat čtyřkolovou stříkačku, stříkačku džberovou, stříkačku puntovou a berlovky, dovednost v ovládnutí požárních hydrantů, ukázky práce s hadicemi a předvedení první pomoci.⁶⁵

Cílem hasičských aktivit byla především propagace českého jazyka, českých knih, ale také možnost přivydělat si nějakou korunu na práci hasičů a vybavení či vybudování hasičských zbrojnic.

Veškeré kulturně společenské aktivity hasičů se odehrávaly v obecních hostincích. V nich se vzdělávali, bavili, schůzovali. Zde vznikaly při dobrém moku ty nejúžasnější nápady, podněty, ale i kritické připomínky, které k nelibosti občanů a manželek hasičů přerůstaly někdy až v hádky, šarvátky a sousedské spory.

Vzdělávací činnost hasičů byla organizována formou odborných přednášek z oblasti první pomoci, domovských práv, prevencí požárů, ale i národního uvědomění.

Promenádní koncerty, divadelní představení, celospolečenské plesy, zábavné taneční odpoledne a další kulturní aktivity vedly mladé lidi k výchově společenského chování, k výchově k mravnosti, spojené hlavně s křesťanstvím.

5.2 Výchova hasičského dorostu 1918 – 1945

Hasiči si uvědomovali důležitost své práce, a proto se svým způsobem snažili vychovávat si pokračovatele a tím i udržet a rozvíjet dobrovolné hasičství v obcích a městech.

Válka v období let 1914 – 1918 ukázala nutnost vychovávat mládež nejen k brannosti, k udržování fyzické kondice, ale také nutnost vzdělávat dorost k samaritánské službě. Od roku 1915 na základě výnosu c. k. ministerstva zemské obrany musely SDH, stejně jako ostatní

⁶⁴ KRŠKA, T. Umrvňovací činnost' sborů has. *Ochrana hasičská*. 1899.

⁶⁵ HOLUBOVÁ, L. Historie: Historie hasičského mládí. [online]. [cit. 2012-02-13]. Dostupné z WWW:<http://hasici.varnsdorf.cz/soptici/>.

spolky, shromažďovat ve škole odrostlou mládež a cvičit ji podle „Pravidel pro vojenskou přípravu mládeže“.⁶⁶

Vedoucí jinošských skupin měli mladé hasiče vést k mravnosti, propagaci národní výchovy a češství, k praktickým dovednostem, jako naučit se zacházet a používat hasičskou výzbroj a výstroj. Důležité byly také teoretické vědomosti z oblasti hasičské techniky, stanov, řádů a symbolů. V oblasti samaritánské pomoci bylo nutné uvědomit si a prakticky provést záchranu života, dát správně první pomoc. První světová válka ukázala nutnost vzdělávat v dovednostech zdravotnické profese všechny věkové skupiny dobrovolných hasičů. Právě nutnost samaritánské pomoci přivedlo do hasičských sborů první ženy – hasičky.

Mimo další aktivity pilovali a rozvíjeli hasiči podle vzoru ze zahraničí komunikaci pomocí telegrafních tratí, morseovkou a oznámení pomocí hlásičů požárů tak, aby mohli co nejrychleji a nejlépe zasahovat nejen při požárech.

V roce 1923 pracovalo u 4 415 českých sborů pouze 44 jinošských družin se 424 členy.⁶⁷

Na počátku 30. let se vytvářely žákovské odbory československého hasičstva, které podléhaly schválení okresnímu školnímu výboru.⁶⁸

Práce a rozvíjení činnosti hasičských družin s dětmi a mládeží v té době kladl prioritní důraz na brannost a samaritánskou službu z důvodu negativních zpráv a možnosti dalšího válečného konfliktu. Schůzky s mládeží probíhaly formou lezeckých, pochodových a požárových cvičení.

Časopis „Hasičské rozhledy“ uveřejňuje v jednotlivých číslech program výcviku dorostu, je rozdělený na věkové kategorie 6 – 14 let a 14 – 17 let. V programu jeho autoři kladli důraz na pořadovou přípravu, tělesnou a brannou výchovu, hasičskou a samaritánskou výchovu a rekreaci. Každý týden bylo vytyčováno mravní heslo. V době okupace byla vydána řada nařízení, která upravovala a omezovala činnost nejrůznějších spolků, hasičské sbory nevyjímaje. V roce 1939 vyšla další příručka, která se zabývá a popisuje činností vedoucích hasičského dorostu a organizačním řádem.⁶⁹

Vyhlášení Protektorátu Čech a Moravy bylo velkou ranou nejen pro hasičstvo, ale i pro celý národ. V letech 1939 – 1944 byla vydána řada nařízení, která různým způsobem

⁶⁶ŠOUREK, M. Sbor dobrovolných hasičů Nové Dvory: Stručné úryvky z historie hasičstva nejen na Kutnohorsku část XXIX. [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW:<http://sdh-ndvory.com/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=51>. 12].

⁶⁷ Kolektiv autorů SH ČMS . *Učební texty pro vedoucí a instruktory kolektivů mladých hasičů*. 2009. s. 9

⁶⁸ Kolektiv autorů SH ČMS . *Učební texty pro vedoucí a instruktory kolektivů mladých hasičů*. 2009. s. 9.

⁶⁹ JANEČEK, J. Klub vojenské historie Litobratřice: Sbor dobrovolných hasičů 1875 - 2005. [online]. [cit. 2012-02-05]. Dostupné z WWW:[Http://www.kvh.estranky.cz/](http://www.kvh.estranky.cz/)

upravovala a omezovala činnost hasičských sborů. Vliv podmínek, ve kterých se nacházelo české hasičstvo v době okupace, se přirozeně projevil na poklesu počtu členů žákovských a dorosteneckých družstev.⁷⁰

I do této války narukovala většina členů z hasičských sborů. Život a rozvoj hasičských sborů se zase částečně pozastavil.

V době protektorátní republiky byly omezovány nebo úplně zastaveny veškeré aktivity ze strachu z obvinění z organizování protiněmeckého odboje a činností proti německým úřadům. Němečtí úředníci se postupně s množstvím přibývajících požárů snažili zbylé hasiče využívat ke svým akcím, k ochraně svého majetku (továren, úřadů), ale také ochraně polí a úrody formou požárních hlídek.

Vládní nařízení ze dne 18. 12. 1941 odstraňuje nejednotnost a staví hasičskou organizaci mezi nejdůležitější organizace v Protektorátě.⁷¹

Některé hasičské sbory ač nerady, byly najaté do bezpečnostních složek, což jim přineslo i pozitiva formou nového moderního vybavení, výbroje a výstroje. Počty hasičů a sborů se postupně musely navyšovat z důvodu zvyšujícího se množství požárů po náletech, bojích, k ochraně majetku, polí a úrody na něm.

V Protektorátu (1939–1945) za výchovu mládeže odpovídalo „Kuratorium pro výchovu mládeže“.⁷²

Vydávání různých hasičských periodik mělo prioritní význam pro práci s dorostem a rozvojem dalšího odborného vzdělávání. Utvoření mládežnických skupin formou vzdělavatelských, samaritánských či technických hlídek přispívajících do novin a časopisů mělo za cíl hlouběji vzdělávat a informovat nejen mládež o dění a novinkách. Cílem bylo opakování již známého v klíčových oblastech pro hasičství a také potřeba ukázat ostatním, že možnost trávení volného času v dobrovolných hasičských sborech je skvělé řešení.

Vzdělavatelská hlídka měla za úkol vzdělávat občany od všeobecného k odbornému. Jejím úkolem bylo šířit vzdělanost nejen hasičů, ale i celého národa. Hlídka se držela slov Emila Hřebíčka vyřčených v Hasičském kalendáři roku 1942 : „Z dobrých rodin vyrostou dobří lidé a z jejich odpovědné práce a uvědomělé výchovy vyroste generace mravných lidí!“⁷³

⁷⁰Hasiči Hlinsko. *Historie hasičského mládí* [online]. [cit. 2012-02-05]. Dostupné z WWW: <http://www.hasicihlinsko.cz/historie-hasickeho-mladi>.

⁷¹DŘEVO, V. Co přináší nové nařízení o věcech požární ochrany. *Hasičské rozhledy: Ústřední věstník zemské hasičské jednoty v Čechách*. 1942.

⁷²ŠOUREK, M. Sbor dobrovolných hasičů Nové Dvory: Stručné úryvky z historie hasičstva nejen na Kutnohorsku část XXIX. [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW:<http://sdh-ndvory.com/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=51>. 12].

⁷³HOŠEK, O. Vzdělavatelská hlídka: Vzdělávací činnost v roce 1943. *Hasičská ochrana: Odborný list hasičský*. 1943.

Vzdělavatelská hlídka úzce spolupracovala a doplňovala se s hlídkou samaritánskou a technickou.

Úkolem samaritánské hlídky, jak už název vypovídá, byla osvěta a vzdělávání v oblasti první pomoci. Ta se rozvíjela jak po stránce teoretické, tak také praktické, buď formou obrázků a nákresů, nebo uskutečněných přednášek a kurzů v první pomoci.

Technická hlídka měla za úkol informovat a vzdělávat v oblasti práce s hasičskou technikou. Zaměřovala se především na témata jako např. fyzikální základy – pumpy na zdviž, tlak, stříkačku ruční, výbušné motory – rozdíl mezi čtyřtákními – dvoutákními. Další důležitou kapitolou bylo vzdělávání v oblasti chemické (hoření jako oksylichování, hoření bez přístupu vzduchu, chemické hašení). Nutnou oblastí bylo vzdělávání o elektrickém proudu atd.

Právě rozvoj hasičské techniky, obměna vozového parku a celková stálá modernizace techniky nutila hasiče se stále vzdělávat a rozvíjet v nových, nepoznaných oborech.

Činnost těchto hlídek nebyla jen formou vydávání článků v periodikách, ale působnost hlídek byla široká. Jezdily a vzdělávaly děti ve školách, organizovaly přednášky a kurzy při hasičských sborech, nebo všeobecně pořádaly přednášky pro občany měst a obcí.

Ve vládním nařízení z 18. 12. 1941 se mimo jiných úprav a nařízení obměňuje rozdělení hasičstva do čtyř skupin. Jedná se o skupiny hasičstvo z povolání, dobrovolné, povinné, závodní. Nad těmito skupinami vykonával hasičský odborný dozor ministr vnitra prostřednictvím hlavního požárního ředitele, jemuž podléhali krajsí požární ředitelé.⁷⁴

Doba války omezila možnost kulturně společenského života jako plesů, koncertů, výletů, veselic a dalších společenských aktivit. Větší možnosti společenského vyžití byly více na vesnici než ve městech, i když i tam jen ve vysoce omezené míře.

Právě podmínky v době druhé světové války měly za následek pokles členů v hasičstvu nejen v kategorii dorostu, ale i dospělých.

5.3 Proměny let 1945 – 1990

Po válce byla země zpustošená, mnoho hasičů padlo ve válce, mnoho jich bylo těžce zraněných, další zemřeli v koncentračních táborech. Většina sborů se začala obnovovat, doplňovat novými členy a hledat a vybavovat novou technikou a výstrojí. Datuje se nový

⁷⁴ DŘEVO, V. Co přináší nové nařízení o věcech požární ochrany. *Hasičské rozhledy: Ústřední věštník zemské hasičské jednoty v Čechách*. 1942.

začátek organizování hasičských sjezdů, schůzí výborů, řádných valných hromad, na kterých se znovu začíná rozvíjet a cíleně pracovat na další činnost hasičů.

Již 10. června 1945 se sešla Zemská hasičská jednota, jejímž cílem bylo naplánování poválečného uspořádání a úspěšného pokračování hasičských dobrovolných sborů, včetně propracování systému organizace a vedení práce s mládeží a dorostem.⁷⁵

Na tomto sezení byla zvolena dorostová komise, jejímž úkolem bylo vypracování plánu práce, cvičebních a služebních plánů, teoretických a praktických dovedností, stejnokrojů, kterým by se měla nastupující generace mladých učit v přípravných oddílech a skupinách.⁷⁶

Prioritou ve výchově mladých hasičů bylo vypracování jednotného výcvikového programu a podpora náboru dorostu. Nezapomínalo se ani na program vyškolení vedoucích a instruktorů za všech měst a obcí z řad dobrovolných hasičů.

Klíčovým úkolem roku 1946 bylo znovu navazování kontaktů a rozvoj spolupráce místních hasičských sborů se školami. Úspěchy však byly nevalné. Začala spolupráce s řediteli škol. Domlouvali společné aktivity formou her a soutěží. Lákali mládež na práci s hasičskou technikou. Na školách hasiči dětem předváděli své dovednosti, výstroj, výzbroj, zvali děti do postupně po válce znovu obnovovaných a zvelebovaných hasičských zbrojnic. Cílem bylo nabrat a přilákat v co největší míře děti a dorost do skupin mladých hasičů.

Možnost vidět dospělé hasiče v nácvikových akcích, vyzkoušet si cvičení s žebříky a další práci s technikou, výstrojí a výzbrojí přece jen postupně sbíraly úspěchy.

Velkým konkurentem hasičů byly znovu obnovující se oddíly Skautu, Sokola a dalších tradičních organizací. Postupem času však s obnovovanými nebo nově založenými sdruženími (Pionýr, Skaut, Svaz mládeže, Sokol, Orel...) hasiči navazovali kontakty a spolupráci, a také stále přijímali nové členy do svých základen.

Hasiči znovu navazují na svou kulturní aktivní činnost před válkou. Organizují zábavy, plesy, soutěže, výlety, ale i vzdělávací přednášky. Formou přednášek informují obyvatelstvo o ochraně před ohněm. Ovšem i tato činnost má pro hasiče nepříjemná úskalí. Příprava a průběh většiny činností, slavností, přednášek, výletů, veselic probíhaly obyčejně v hostincích, kde hasiči, aby práce šla dobře od ruky, k vzájemnému sdělování starostí popíjeli dobrý mok. Odchody z hostince byly vždy náročné, někdy krkolomné, hlučnější a na kritickou odezvu občanů se nemuselo dlouho čekat.

V hasičských periodikách se objevují články – „Dopisy čtenářů“ upozorňující na negativní chování některých hasičů. V Hasičských rozhledech⁷⁷ upozorňuje čtenář na nedochvilnost

⁷⁵ Kolektiv autorů SH ČMS . *Učební texty pro vedoucí a instruktory kolektivů mladých hasičů*. 1. 2009. s. 9.

⁷⁶ Kolektiv autorů SH ČMS . *Učební texty pro vedoucí a instruktory kolektivů mladých hasičů*. 1. 2009, s. 9.

hasičů na různých praktických ukázkách pro žáky a obyvatelstvo. Pozastavuje se nad opileckým chováním hasičů v uniformách. Problémem bývá podle pisatele i neupravená, nečistá uniforma hasiče, projevy nekázně, hádavosti a neúcty k symbolům státu a hasičství, což nepřispívá k dobré reprezentaci hasičů.

Hasičské sbory postupem času vcelku úspěšně rozšiřovaly svou základnu dorostu a v roce 1948 mohly konstatovat, že je organizováno 14 300 hasičských sborů se 328 914 členy. Cílem výchovy mladých hasičů byl především odborný výcvik, teorie hasičství, tělesná a pořadová cvičení, zvládnutí první pomoci, občanská výchova, kulturně – společenská činnost, pořádání výletů, zábav, plesů, exkurzí, soutěží, vzájemné mezi obecní sportovní turnaje apod. Nicméně rok 1948 byl zase nejen pro hasiče zlomový.

Události v únoru 1948 se staly mezníkem v další práci hasičské organizaci. Klíčové změny nastaly v reorganizaci hasičského hnutí, ve způsobu přerozdělování, financování provozu a celé hasičské činnosti. Vše bylo závislé na státních prostředcích. Veškerá činnost hasičů se odvíjela od státních orgánů a opět byli hasiči podřízeni potřebám vládnoucího režimu. Hlavním úkolem již nebylo požáry hasit, ale požárům předcházet.

Všechny tyto změny byly potvrzeny zákonem č. 62/50 Sb., který začlenil hasiče do podřízenosti odborů vnitřních věcí a přejmenoval hasiče na požárníky.⁷⁸

V dubnu roku 1949 došlo ke změně - sloučení národních svazů mládeže. Vznikla jediná celostátní organizace „Československý svaz mládeže“.⁷⁹

Tímto sjednocením se začala prohlubovat spolupráce mezi veškerými organizacemi, nejvíce však s nově vzniklou dětskou organizací „Pionýr“. Postupně díky spolupráci s jinými dětskými a mládežnickými organizacemi hasičské sbory zvětšují svou členskou základnu. Zakládají dětské a dorostenecké skupiny formou pionýrských oddílů a kroužky požární ochrany na školách při organizaci „Pionýr“.

V „Hasičských rozhledech“ z října roku 1951 se píše o omlazení hasičstva. Nábor mladých lidí nezatížených starými předsudky. Popisují se snahy přibírat do svých řad mladé muže, ženy i děti, kteří chtějí budovat socialismus a chtějí chránit vše, co vytvořila lidská ruka dělníků a techniků a všech pracujících. Chtějí žít po novu a ochraňovat majetek národa.⁸⁰

⁷⁷ Čtenáři nám píší: Účast na slavnostech. *Hasičské rozhledy*. 1947.

⁷⁸ ŘEHÁK, M. *Historie: Hasičský záchranný sbor Královohradeckého kraje* [online]. 2006 [cit. 2012-02-06]. Dostupné z WWW: [Http://www.hzshk.cz/](http://www.hzshk.cz/).

⁷⁹ Kolektiv autorů SH ČMS. *Učební texty pro vedoucí a instruktory kolektivů mladých hasičů*. 1. 2009, s. 9.

⁸⁰ Mladí budovatelé na strážní proti požárům. *Hasičské rozhledy: List Československého svazu hasičstva*. 1951

Rok 1952 je rokem konání 1. celostátní konference Československého hasičstva.⁸¹ Před konferencí ministr vnitra Václav Nosek předal dekret o ustavení Dobrovolné hasičské organizace na celostátní význam.

Na podnět z této konference a propagaci práce s mládeží a dorostem byla vyhlášena soutěž, která měla 3 úkoly pro splnění:

1/ požární útok bez vody pro děti do 12 let a s vodou pro mládež starší 12 let.

2/ běh na 60m pro obě věkové skupiny.

3/ zvládnutí požárnické teorie.

Je až s podivem, že tato soutěž přetrvala s různou úpravou bezmála 20 let (1971) od svého vyhlášení a byly obce, kde stále přetrvávala i po vyhlášení dalších celostátních soutěží (hra Plamen, Mladý požárník...). Právě tato soutěž přilákala a motivovala hasičskou mládež do dalších aktivit. Stala se velice populární a později na ni navázala již propracovanější hasičská hra Plamen.

Důležitým datem byl rok 1953, kdy organizace změnila svůj název. Svaz československých hasičů se změnil na Československý svaz požární ochrany.

Rozhodnutím předsednictva (ÚV ČSPO) Ústředního orgánu Československého svazu požární ochrany ze dne 25. května 1957 bylo uspořádání 1. běhu letního tábora mladých požárníků. Tento tábor byl organizován při Základní škole v Bílých Poličanech. Zúčastnilo se ho 70 dětí ve věku 11 – 14 let. Na tomto táboře byly poprvé rozdány odznaky po splnění úkolů „ Mladý požárník“.⁸²

Na stejném místě i ve stejném roce se uskutečnilo první celostátní školení vedoucích mladých hasičů. Hasiči organizovali soutěže žňových hlídek mládeže, kde učili děti po dobu letních prázdnin střežit úrodu před požáry, zejména v okolí železničních tratí.

V roce 1959 se do práce a činnosti mladých požárníků a jejich kroužků zavádí tehdejší vládou a politikou plně podporovaný výchovný systém Pionýrské organizace.

V roce 1968 byla ústředním výborem (ÚV ČSPO) zřízena organizace Mladý požárník ČSPO, což znamenalo po 20 letech odloučení od jednotné dětské organizace.⁸³

V organizaci Mladý požárník ČSPO byly oddíly rozděleny dle kategorií dle věkových skupin dětí od 8–13 let a od 13–15 let, třetí již dorostový oddíl mládeže byl ve věkové skupině 15–18 let. V roce 1970 byla organizace Mladý požárník ČSPO opět zrušena a sloučena s Pionýrskou organizací nově ustaveného Socialistického svazu mládeže.⁸⁴

⁸¹ Kolektiv autorů SH ČMS . *Učební texty pro vedoucí a instruktory kolektivů mladých hasičů*. 1. 2009, s. 9.

⁸² Kolektiv autorů SH ČMS . *Učební texty pro vedoucí a instruktory kolektivů mladých hasičů*. 1. 2009, s. 10.

⁸³ Kolektiv autorů SH ČMS . *Učební texty pro vedoucí a instruktory kolektivů mladých hasičů*. 1. 2009, s. 10.

⁸⁴ Kolektiv autorů SH ČMS . *Učební texty pro vedoucí a instruktory kolektivů mladých hasičů*. 1. 2009, s. 10.

Nová celostátní sportovně – branná hra Plamen s přesným názvem „Celostátní hra Mladých požárníků Plamen“ (již byla zmíněna) pro mladé požárníky vzniká v roce 1972. K této hře byla vydána přesná pravidla – dělení do kategorií, soutěžní řád, která byla sepsána ve vydávaných a částečně obměňovaných směrnících.

Ve sportovně branné hře šlo především o fyzickou zdatnost, praktické dovednosti, teoretické znalosti a schopnost organizace činností spojených s požární zdatností dětí a mládeže. Není bez zajímavosti, že tato hra v různých obměnách existuje a plní se její podmínky a úkoly až do dnešních dob. Pro děti tato hra znamená motivaci, srovnání s ostatními a možnost dostat se ke specifické technice, výzbroji a výstroji v oblasti hašení požárů a používaných technikách při záchranných akcích a živelných katastrofách. Nelze ani opomenout stále se zdokonalující výcvik mladých hasičů v oblasti první pomoci. Pro děti je motivující i možnost cestování, zúčastňování se různých soutěží, navazování kamarádských vztahů s dětmi z jiných hasičských sborů.

Cílem hry Plamen byla celoroční aktivní účast na soutěžích, celoroční všestranné aktivity ve skupinách a akcích uspořádaných dobrovolnými hasiči. Každoročně se tato hra vyhodnocuje a samy děti vidí, jak byly úspěšné a kde se ještě musí zlepšit. Právě soutěživost spojená s trávením volného času v mimoškolní době a organizace vhodně načasována vždy v průběhu školního roku (od 1.9. - 30. 6.) má velký vliv na hojnou účast a vysokou oblíbenost mezi hasičskou mládeží.

Rok 1989 byl zásadní pro celou zemi. Změna politického systému a tím i změna v oblasti společenského, kulturního, sportovního života měla za následek nastartování nové epochy i v oblasti dobrovolného hasičství. Názory a aktivity občanů se měnily s postupnými změnami v různých oblastech lidské činnosti.

5.4 Proměny po roce 1990

Změny na poli politickém, společenském, ekonomickém i sociálním ovlivnily také členskou základnu sborů dobrovolných hasičů. Politické změny měly za následek rušení okresních i krajských výborů a tím do té doby platných funkcí pro práci s mládeží. Úbytek nejen členů, ale i celých kolektivů z řad dobrovolných hasičů byl rapidní a znamenal pro některé sbory utlumení činnosti.

V Jesenici u Prahy v polovině roku 1990 zasedalo plénum ÚV SPO ČSR, na kterém se sešli i delegáti z okresů. Mezi hlavními body programu byla změna názvu základní organizace na „Sbor dobrovolných hasičů a Svaz požární ochrany byl přejmenován na „Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska“.⁸⁵

Možnost zřizovat nové zájmové a volnočasové organizace byla velkou výzvou k začlenění se do těchto nově zřizovaných kroužků pro většinu dětí a jejich rodiče. Zakládání kroužků, oddílů, družin, skupin, které nabízely zajímavé a dosud nepoznané aktivity, jak ze zahraničí, tak i znovuobjevení z historie naší země, ovlivnily změny v členství mnoha dosud organizovaných zájmových skupin. Začíná znovu boj o členy. Jako již kolikrát za dobu historie hasičské organizace. Nicméně hra Plamen přetrvává pro svou velkou oblibu.

Od 1. 9. 1991 začaly platit nové Stanovy Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska, a jako základní dokument pro práci s mládeží byl vypracován a odsouhlasen Statut hnutí mládeže.⁸⁶

Podle nových dokumentů platil od tohoto data nový předpis pro stejnokroje (uniformy), symboliku hnutí, doplněné byly nové specializace, odznaky. Tato změna byla dána rušením symboliky minulého předlistopadového (komunistického) režimu. Ze statutu vyplynula nutnost volby nových Odborných rad mládeže (ORM) a také již pečlivější a přísnější evidence členů, zhotovení a vedení nových členských průkazů, organizování činností a jejich ekonomická správa.

Dalším mezníkem bylo konání konference mládeže v roce 1995, kde se především diskutovalo o odborné přípravě vedoucích, úpravě směrnic pro činnost dětí a mládeže, úpravě věkových kategorií a také nutné úpravě Stanov SH ČMS pro úsek činnost s mládeží pro připravované jednání 1. řádného sjezdu Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska (SH ČMS).⁸⁷

Ve Výroční zprávě SH ČMS za rok 2010 se uvádí, že ve všech okresech ČR bylo organizováno v rámci Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska:⁸⁸

- 43 811 dětí a mládeže ve věku 6 – 18 let,
- 2 097 předškolní mládeže do 6 let,
- 50 251 osob v kategorii mladých lidí věku 18 – 26 let,
- 96 159 je celkový počet organizované mládeže do 26 let,
- 3 162 družstev mladých hasičů,

⁸⁵ Kolektiv autorů SH ČMS . *Učební texty pro vedoucí a instruktory kolektivů mladých hasičů*. 1. 2009, s. 10.

⁸⁶ Kolektiv autorů SH ČMS . *Učební texty pro vedoucí a instruktory kolektivů mladých hasičů*. 1. 2009, s. 10.

⁸⁷ Kolektiv autorů SH ČMS . *Učební texty pro vedoucí a instruktory kolektivů mladých hasičů*. 1. 2009, s. 10.

⁸⁸ Výroční zpráva SH ČMS 2010: Zpráva o členské základně. 2010.

- 539 družstev dorostu,

- jednotlivá družstva pracovala pod vedením 6 153 vedoucích a instruktorů.

SH ČMS je pokračovatelem organizací hasičstva, které dříve působily na území Čech, Moravy a Slezska a právním nástupcem Svazu požární ochrany na území České republiky. Sdružení vzniklo – v souladu s Ústavou ČR a zákonem – dne 9. dubna 1991, jako projev vůle tisíců hasičů v souladu s právem svobodně se sdružovat.⁸⁹

Mírné změny ve stanovách, v plánech vedení dětí a mládeže, organizování různých činností, soutěží, her, akcí jsou řešeny s postupným rozvojem a změnami ve společnosti. Samozřejmě i členská základna má v průběhu let své problémy, ale kdo dnes nemá. Demografický vývoj se projevuje nejen při výchově a počtu členských základen mladých členů v hasičských sborech, ale i v jiných oblastech výchovy a vzdělávání. Především záleží v zájmových činnostech na schopnostech vedoucích a instruktorů, schopnosti motivace a nabídnutí zajímavého trávení volného času a důležitou roli hraje ekonomické zajištění těchto volnočasových aktivit.

Hlavní úlohou dobrovolných hasičských sborů je nejen pomoc při hašení požárů v místě bydliště či nejbližším místě dojezdu, jako pomocníci hasičských sborů, (profesních firemních Hasičských záchranných sborů), ale i pomoc a držení pohotovostí dnem i nocí při přírodních katastrofách (povodních, větrných smrštích, sněhových a ledových kalamitách), dopravních nehodách, ekologických haváriích a dalších někdy až doposud nepředvídatelných událostech. Dobrovolné hasičské sbory jsou vlastně doplněním a nápomocí profesních hasičských záchranných sborů firemních, průmyslových, letištních a dalších hasičských útvarů. Dobrovolní hasiči jsou propagátory prevence požárů a mimořádných situací. Připravují a organizují preventivní výchovu a programy již pro ty nejmenších děti v mateřských a postupně i v základních školách a nezapomínají také na dospělé a seniory.

Velice důležitou roli hrají hasičské dobrovolné sbory na poli kulturním a společenském. Realizují hasičské soutěže, branné závody, hasičské zábavy či plesy ve své vlastní režii. Vzájemně spolupracují při přípravách různých společenských, kulturních a sportovních, obecních akcí i s dalšími sdruženími, jako myslivecké sdružení, folklórní sdružení (obecní dechovka, pěvecký sbor), TJ Sokol (kroužky Judo, volejbal, fotbal, florbal, nohejbal, taneční...). V některých obcích a městech by se dalo říci, že nebyť hasičů nebylo by aktivního kulturního života.

⁸⁹ ČR. Stanovy Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska. In *Stanovy*. 2005, s. 1-16.

6 Sbor dobrovolných hasičů Závašice (SDH Závašice)

V této poslední části se budu věnovat jen jednomu sboru dobrovolných hasičů, a to v místě mého bydliště v malé obci Závašice, ležící v Ostravském regionu v blízkosti města Kopřivnice, který patří do hasičského okrsku dobrovolných hasičů Nový Jičín.

6.1 Z historie až po současnost obce Závašice

Malá obec Závašice se rozprostírá na ploše 630 ha v údolí po obou březích Sedlničky pod východním svahem Libhošťské hůrky, je vzdálena 2 km severně od Štramberku, téměř uprostřed trojúhelníku, jehož vrcholy tvoří města Nový Jičín, Příbor a Štramberk.⁹⁰

V mnoha historických písemnostech a dokumentech se o obci Závašice píše jako o jedné z nejstarších vesnic okresu Nový Jičín.

Podle uváděných informací z vydávaných publikací je první písemná zmínka o obci z roku 1354. Avšak různé pověsti o vzniku názvu obce a prvopočátku její existence, předávané jak ústně, tak také v rozličných písemných formách, se od sebe odlišují.

Velice zajímavá a často zveřejňovaná je pověst o rozvodněném potoce Sednička. Ten odnesl celou vesničku s názvem „Tamovice“ na jiné místo, kde se stavení zavěsila a lidé nově vzniklou osadu pojmenovali „Závěšice“. Většinu zničených domků voda při velké vodě odnesla po proudu. Trosky rozbitých a zničených domků se zachytily (zavěsily) o pár set metrů dál. Po opadnutí vody je lidé převezli a přestěhovali nazpět do původní vesnice, domky postavili na novém místě a vzniklou osadu nazvali Závěšice.

Z jiných historicky udávaných dokumentů se můžeme dočíst, že zakladatelem asi mohl být Závěš z Vikštejna (prý pravděpodobnější verze). V dalších historických dokumentech se píše o letopočtu rozmezí poloviny 13. století.

V průběhu dlouhých let se vesnička proměňovala, stavěly se cesty, vznikaly dobrovolné spolky, slavily se důležité události. Tak jako každá obec či město se i Závašice snažily rozvíjet. Obec po léta žila, žije a jistě bude žít bohatým společenským, kulturním

a sportovním životem (obecní dožínky, hasičské, pouťové, obecní, myslivecké a sportovní zábavy, plesy, sportovní utkání fotbal, volejbal, akce a besídky místní školky a školy), aktivitami spolku TJ Sokol, velice úspěšného oddílu JUDO, Sboru dobrovolných hasičů.

⁹⁰Štramberk [online]. 2006 [cit. 2012-01-11]. Sdružení povodí Sedlnice. Dostupné z WWW: <<http://www.stramberk.cz/>>.

Nelze opomenout ani plně vybavenou mateřskou školku a základní školu (1. – 4. ročník), které jsou v jedné budově a mají ve svém areálu dětské hřiště, opravenou velkou tělocvičnu, nově vybavenou judistickou tělocvičnu, šatny, finskou saunu, fitness – posilovnu a sociální zařízení (sprchy a toalety). Vedle této budovy se nachází tenisové kurty TJ Sokol, a soukromá příjemná nekuřácká restaurace - bowling s vlastními tenisovými kurty, squash halou a infra saunou s vířivkou.

V obci se také nachází obecní hostinec s velkým a malým sálem využívaným pro oslavy, plesy a zábavy, divadlo, koncerty, schůze atd. Součástí obecního hostince je velká zahrada, na které se pořádají v letním období obecní dožínky a hasičské kulturní aktivity. Součástí je i fotbalové hřiště využívané nejen na fotbal, ale i na další sportovní aktivity převážně aktivními hasiči.

V roce 2007 dostala obec prestižní cenu – titul Vesnice roku.

Růst obce dokládá i dost velký zájem o stavební parcely a stavby domů v této lokalitě a tím zvyšující se počet obyvatelstva (v roce 1994 – 679, v roce 2001 – 751 obyvatel a k poslednímu dni roku 2010 to již bylo 911 a stále roste).

6.2 Počátky SDH Závěšice

Župa Kravaňská je evidována v Hasičské kronice T. Kršky pod číslem II., jež patří pod severovýchodní Moravu a vznikla rozdělením právě z župy Severo-východní Moravy. Ta slučovala okresy Nového Jičína, Místku a Valašského Meziříčí. Předsedou této rozsáhlé župy byl zvolen vážený pan profesor Josef Janoušek z Příbora. Datum vzniku je rok 1884.

Z velikosti těchto okresů, početnosti sborů (34 sborů) a vysokého počtu členů vyplynulo, že tak velkou župu nelze řídit. Z tohoto důvodu byla župa rozdělena na tři již menší župy podle tehdejších okresů v létě roku 1894.

24. března 1895 na řádné valné hromadě byly schváleny stanovy a župa pro okres Nový Jičín se přejmenovala na „Župní jednotu hasičskou pro Kravaňsko“. Starostou byl výborem zvolen již známý pan profesor Josef Janoušek. Nově utvořená župa zastupovala vesnice Bernatice, Hodslavice, Starý Jičín, Libhošť, Loučku, Mořkov, Rybí, Albrechtíčky, Petřvald, Příbor, Závěšice (později znovu přistoupil Štramberk).

Starosta hasičské župy pan profesor Josef Janoušek byl však jmenován profesorem v Brně,

a proto na valné hromadě 28. července 1895 byl zvolen nový starosta pan Josef Feix z Kopřivnice.

V té době v župě bylo organizováno 14 hasičských sborů s 948 aktivními členy. Tyto sbory celkově vlastnily 20 sacích stříkaček a 1 již historickou stříkačku a 68 berlovek. Za svou dosavadní existenci sbory z této župy zasahovaly u 17 požárů.

6.2.1 Hasičský sbor v Závěšicích do roku 1990

Z ústního podání volně zpracovaného místním občanem (ústní podání - pan Čeněk Pustějovský) se dochovaly vzpomínky na zakládání sboru v Závěšicích, které jsem náhodou našla v pozůstalosti. Vzpomínky byly uloženy v soukromé knihovně obětavého, celoživotního hasiče pana učitele Josefa Bortla. V těchto vzpomínkách jsou popsány první krůčky, úspěchy, ale i neúspěchy zakládání hasičského sboru v obci.

V roce 1893 to byl v obci pan nadučitel Jan Pavelka, jehož zájmem bylo zřídit hasičský sbor. Na často svolávaných schůzích se ale bohužel nic nevyřešilo, spíše se situace ohledně založení sboru zhoršovala. Příčinou mohlo být zvyšujícím se množstvím degustovaného alkoholu, a tudíž růst nelibosti tehdejších žen. Muži schůzovali – vznikaly rodinné nepříjemnosti. Řešily se i vzájemné sousedské spory, které končily až u soudu. Ve vzpomínkách se píše o nevhodně voleném postupu spolupráce pana Pavelky, vysoké řevnivosti a neschopnosti se domluvit s občany obce. Přemluvit sousedy, spoluobčany k něčemu novému je vždy a v každé době náročné, a tak tato snaha zůstala bohužel i v naší obci na mrtvém bodě.

Do dalšího nezměrného úsilí založit dobrovolný hasičský sbor v Závěšicích se pustil ještě ve stejném roce pan Josef Macháček, tovární dělník a majitel obchodů. Svolal schůzi občanů a půjčil si hasičské stanovy od hasičských jednot v Kopřivnici a z Rybího. Úspěch se dostavil. Pan Macháček měl důvěru občanů a na svolané hned první schůzi byl zapsán určitý počet občanů do Místní jednoty Hasičské (počet neznám asi 40-43 podpisů).

V pár dnech byla svolána valná hromada, ale bez vědomí tehdejších úřadů (v té době musely být výroční valné hromady hlášeny bezpečnostním orgánům c.k.). Na první schůzi v neděli (datum se nedochovalo) v hostinci u Lichnovských pan Macháček přečetl stanovy a volil se velitel, místo velitelé, členové výboru a byly ustaveny 3 čety (1. četa lezců, 2. četa lezců, 3.

četa stříkačnicků). Schůze i voleb se zúčastnilo celkem 40 mužů. Ale vše bylo provedeno prozatímně do doby, než zemský výbor v Brně schválí stanovy a služební řád.

První hasičskou výzbrojí byly bohužel jen krompáče, lopaty, sekery, střešní háky a podobné nářadí. Sehnat peníze na moderní výzbroj a výstroj nebyla pro tak malou vesničku a začínající sbor jednoduchá záležitost. Uskutečnila se finanční sbírka na místní hasiče a jejich vybavení. Nadšení pro věc, úsilí nejen výboru, ale i členů a příznivců hasičského sboru, přineslo své ovoce a v roce 1896 mohl Závěšický dobrovolný hasičský sbor koupit ruční skládací dvoukolovou stříkačku a ruční berlové stříkačky.

Další problém nastal v souvislosti se zaparkováním stříkačky. Po diskusi byl přijat návrh o úpravě a přestavbě dřevěné zvonice uprostřed obce na zbrojnici. V roce 1896 hasiči svépomocí dřevěnou zvonici upravili na tři části. Sedláci darovali dříví, hasiči jako tesaři a zedníci zdarma postavili a přestavěli zvonici na hasičskou zbrojnici. Ve zmiňovaných vzpomínkách se píše, že vše ovšem nešlo tak lehce, jak na papíře vypadá. Práce se občas nedařila, objevovaly se potíže, nesrovnalosti, rozbroje a hádky. Trnitá cesta vznešených idejí průkopníků však přinesla ovoce. Součástí zbrojnice byla zvonice, která sloužila k varování před povodní či ohněm (sloužila svému účelu až do roku 1924).

Bohužel v těchto vzpomínkách schází písemný materiál od roku 1898 – 1907, dovídáme se jen, že tato léta byla vyplněna prací plodnou ve prospěch všech občanů.

V roce 1907 se již čtyři rozšířily na 3 čety lezců, četu ochránců, četu stříkačnicků a zbrojmistra. Počet členů se postupně rozrostl na 59.

První zmínka o společenské hasičské akci se objevuje v roce 1909. Hasiči slavili svatodušní pondělí. V programu byla dopolední mše svatá, odpoledne výlet v lesíku a vstupné bylo 30 haléřů. Vše prý bylo provedeno k velké spokojenosti. Vstupné a výtěžek z akce, a poté i z dalších uskutečněných akcí, hasiči vždy pilně počítali a uschovávali ve sborové pokladně. Cílem bylo mimo společenské zábavy nastřádat co nejvíce finančních prostředků na novou výstroj a výzbroj.

V roce 1915 v době 1. světové války se sbor stal členem Červeného kříže. V listopadu roku 1918 byla svolána řídícím učitelem (starosta hasičů) první schůze hasičské jednoty v osvobozené vlasti za účelem vysvětlení členstvu významu samostatnosti ČSR. Během schůze se zpívaly národní písně.

Ženy jako hasičky se do aktivního působení zapojily v roce 1923, vypomáhaly hlavně v samaritánské službě a při přípravách společenských akcí.

Hasiči nežili jen cvičením a prací. Stalo se něco pozoruhodného a do té doby v obci neznámého. Hráli divadlo. 17. dubna 1932 se hrála v obci „Osvětová škola“. Skvěle se tenkrát

předvedl svým přednesem bratr Dřevíkovský (župní vzdělavatel) a 4. září se konala zahradní slavnost. Nálada na všech akcích byla veselá a zábava přetrvala až do ranních hodin. Z těchto akcí celý čistý výtěžek padl na nový stroj, což byl další úspěch obecních hasičů.

Rok 1933 byl, poznamenám tragédií - vyhořením domku 23. Proběhla také členská schůze v rámci oslav 15. výročí vzniku ČSR. Řečnilo se o krizi, o nutnosti nového motorového agregátu, probíral se plán signalizačních cvičení. Debatovalo se o hříšnicích z řad hasičů s upozorněním na vyloučení trvalé nebo jen na určitou dobu dle provinění, či pokutování ve výši 0,50 Kč do sborové pokladny za neomluvenou účast na cvičeních. Rozmíšky i řevnivost byla také tématem jak na této, tak i na dřívějších a budoucích schůzích hasičstva.

Valná hromada v roce 1934 rozhodla o darování 50,-Kč na poklep základního kamene nového kostela v obci. Konalo se okresní cvičení u příležitosti 40. výročí založení sboru a vzpomínalo se na začátky. V tomto roce samaritánská stráž zasahovala již 90x během roku. Což ukazovalo na potřebnost a další školení samaritánů/nek.

Rok 1935 byl velkou událostí pro dobrovolné hasiče. Zakoupili motorovou stříkačku a další příslušenství. Finanční prostředky byly sesbírány formou sbírek, členských příspěvků, výtěžků z akcí. Činných členů u hasičstva bylo 92 a přispívajících 52. Při slavnostním předání a zkoušce stříkačky bylo poděkováno rozumným, obětavým občanům a jejich vůli hasiče finančně podpořit. Byla to doba bez možnosti finanční podpory státem. Předání motorového agregátu se zúčastnili hosté ze Štramberka, Příbora, župní náčelník, velitelé z okolních jednot a na 80 bratrů hasičů a dalších občanů z obce i okolí. Po předání a oficialitách následovalo společenské posezení v hostinci.

V tomto roce bylo také vzpomenuáno 85. narozenin T. G. Masaryka zapálením hranice a přečtením poselství Svazu dobrovolných hasičů. Hromadně pak byly zazpívány národní písně a státní hymna.

Civilní povinnost pro hasiče se datuje rokem 1936 a je ustavena celonárodní složka „civilní protiletectká obrana“. V roce 1936 byly v daleko větší míře pořádány dny brannosti, přednášky, projevy, proslovy zaměřené k obraně vlasti a vlastenectví. Témata na schůzích se točila kolem ochrany jednotlivce, ochrany státu, dobrovolné kázně...

Roku 1938, 6. března ve 20 hodin, byl uspořádán v obci sraz v rámci jubilejního 20. výročí československé samostatnosti. Akce se zúčastnilo na 600 osob. Průvod prošel vesnicí, byla zapálená velká vatra a zasazena pamětní lípa u zbrojnice. V proslovu bylo vzpomenuáno usilovné práce na vybudování státu. Zpívaly se národní písně a státní hymna a poté byla volná, jako vždy velice veselá zábava.

15. března 1939 bylo dílo poroby dovršeno. Závašané a samozřejmě i hasiči okusili nadvládu grupenfürera Gellnara z Kopřivnice. Komandovaný výcvik, nadřazené, povýšenecké chování museli snášet příslušníci starší generace i mládež.

Konečně rok 1945 byl nejsvětlejším okamžikem od roku 1938, znamenal zlatou oslavovanou svobodou. 10. červen 1945 bylo datum první členské schůze, kde se řešila další aktivita sboru a termín valné hromady, která se konala ještě toho roku 23. prosince. Nutnost obnovení členské základny, modernizace a oprava zničené výzbroje bylo hlavním úkolem sboru.

V roce 1950 vzniká Československý svaz požární ochrany (člen Národní fronty).

Slavnostní členská schůze v červenci 1954 se konala u příležitosti 60. výročí založení sboru. Odpoledne na zahradní veselici bylo předvedeno okresní cvičení a pak se jen pracovalo na prohloubení dobré nálady, veselí a vzájemném sdružování.

V roce 1958 převzal hasičský sbor standartu Ústředního výboru ČSPO jako nejlepší sbor v Severomoravském kraji. Byla to odměna za dlouholetou dobrou práci. Byl to i rok rozběhu soutěží požárních družstev, kterých se Závishičtí pravidelně zúčastňovali s družstvy mládeže i dospělými.

V roce 1959 byl uspořádán okresní ples ČSPO v Závisticích v hostinci u Kremlů. Pozvaní hasiči a příznivci hasičů z celého okresu na této akci předvedli velkolepou zábavu a bujaré veselí, ale i množství slovních i fyzických přestřelek rostoucí s mírou zkonsumovaného alkoholu a jídla. Vše nakonec dobře v ranních hodinách skončilo, ke spokojenosti účastníků, ale i místních neúčastníků spáčů.

Výroční schůze roku 1960 byla slavnostní. Zúčastnil se jí zástupce z Ústředního výboru z Prahy soudruh Navrátil, z KV-ČSPO soudruh Čapka a všichni zástupci NF v obci. Schůzovalo se, jednalo a řešilo dlouho do noci.

V průběhu let se členové požárníků zúčastňovali zemědělských brigád, všechny úkoly vyplývající z povinnosti vůči státu a společnosti plnili svědomitě. Do socialistické péče převzali péči o požární techniku. Debatovali o nutnosti vybudování vodního zdroje. Objevil si i povzdech nad neobnoveným družstvem mladých žen, které v předchozích letech byly podle dochovaných vzpomínek vysoce agilní. I když prý je jich dostatek (žen), plní úkoly v té době jinou formou práce, a proto jim patří veliké poděkování za trpělivost, kterou mají se svými muži, kteří jsou často dlouho mimo domov.

V roce 1964 slavili Závishičtí hasiči 70 let působnosti. Za tu dobu se vystřídalo 8 velitelů, 6 předsedů. Členů bylo 240, z toho 156 mužů a 45 žen. V kategorii žáků bylo 30 členů

a dorostu 9. Každý třetí občan obce byl členem požární ochrany. Zajímavé bylo sociální složení členů sboru. Továrních dělníků 105, členů JZD 86 a pracujících inteligence 23. Průměrné stáří členů bylo 45 let a celkový souhrn roků všech členů 8966. „Za příkladnou práci“ bylo vyznamenáno 7 členů, titul „Vzorný požárník“ získalo 23 členů a „Mladý požárník“ 31 členů.

Za 70 let působnosti sboru vzniklo 9 místních a nespočet přespolních požárů, u kterých členové hasičského sboru zasahovali.

V průběhu let se sbor aktivně zapojoval do plnění her a soutěží, zaměřoval se na práci s mládeží a hasičský výcvik. Organizoval preventivní školení, besedy a programy proti požárům, včetně promítání filmů k dané problematice. Aktivně se podílel na dárcovství krve. Uspořádal poznávací zájezdy (velice oblíbené), různé brigády, až 10 000 hodin/5let (zemědělské, akce Z, výcvik CO). Stará se o výzbroj, výstroj a udržuje hasičskou zbrojnici.

Po celou dobu se sbor snažil budovat dorosteneckou členskou základnu ve spolupráci se základní školou v obci. Připravoval pro ně aktivní přípravku formou cvičení, branných závodů, zapojil se do celostátní hry Mladý požárník a Plamen.

Prioritou a pravidlem sboru byla organizace a příprava společenského života v obci. Požárníci byli a jsou vždy jako jedni z hlavních organizátorů při přípravě zahradních a výletních slavností, které probíhají nejčastěji v letních měsících. Příprava Martinské zábavy (měsíc říjen – listopad) byla a je očekávanou bujarou veselí na vesnici. Končinový ples a „Pochovávání basy“ se koná vždy pod hlavičkou požárníků v únoru. Tyto společenské akce v obci zanechávají nezapomenutelný zážitek sdružování, zábavy, ale mimo jiné i řevnivosti, výměny názorů a kritických pohledů.

Oslavy 80 let (1894-1974) trvání sboru probíhaly formou slavnostní schůze za přítomnosti mnoha zástupců NF, OV ČSPO a přespolních delegátů okrsků. V měsíci červnu pak proběhlo požární námětové cvičení za účasti celého okrsku. Slavnost poté pokračovala v zahradě tehdy Osvětového domu (dnes hospoda u Kremlů). Pod taktovkou hudby ZK Štramberk za přítomnosti více než 400 platících a dalších neplatících účastníků probíhala slavnost ve veselé, přátelské náladě.

Během dalších let sbor plnil plán práce, socialistické a další závazky k různým výročím a plnil závěry sjezdů KSČ, které bývaly každoročně projednávány a kontrolovány na výročních členských schůzích. Zvelebovala se zbrojnice, doplňovala technika. Roku 1982 získal sbor novou motorovou stříkačku PPS12.

V roce 1984 byl stav členské základny 155 členů a z toho 131 mužů a 24 žen.

Při 90. výročí oslav hasičů v květnu se uskutečnil slavnostní poslechový koncert 60 členného dechového souboru, ovšem ze zápisů zprávy je patrné, že hasiči a jejich příznivci zrovna o takovou zábavu nemají zájem. Účast byla slabá.

Uskutečněná slavnostní schůze v červnu už se pyšnila nabitým sálem. Přilákalo nejen krásné letní počasí, ale i možnost občerstvení formou guláše a piva zdarma. Součástí byla i hojně navštívená výstava písemností a fotografií, která charakterizovala uplynulých 90 let. Ovšem zábava jak již je zvykem se překloupila až do druhého dne ranního svítání, pro některé až do hodin poledních. Což se ukázalo jako nečekaná překážka. Totiž druhý den oslavy pokračovaly požárním cvičením a zahradní oslavou v hostinci. A právě na vyhlášeném požárním cvičení bohužel pod tíhou oslav někteří požárníci nezvládli povinnost stříkací (stříkačnicki) a museli být vyměněni z řad kamarádů. Po skončení cvičení následoval průvod v uniformách a krojích a poté zábava v hostinci. Hrála hudba Lesanka z Bílovce, která měla velký úspěch, a veselé sdružování s pozvanými hosty spřátelených požárnických sborů se prodloužilo do kuropění. Oslavy ještě ovšem nebyly u konce. V srpnu se uskutečnil Letní večer k výročí a jako každá takováto zábava organizovaná požárníky měl velký úspěch. A aby se rok zakončil, jako každý předcházející, v prosinci byla výroční členská schůze, už ovšem jen za přítomnosti místních. A jak to na každé takovéto schůzi vždy chodilo, gulášek a pivo zadarmo a po nutných oficiálních referátech konečně zábava až do rána bílého. Tím byly oslavy 90 let působení sboru ukončeny.

Ze schváleného plánu činnosti z roku 1986 je patrné, že požárníci zkontrolovali 230 obytných budov a dalších 5 objektů. Uskutečnili 3 besedy s občany a 1 s mládeží o požární ochraně. Připravili 10 výstavek a dalších propagačních akcí. Nově zapojili 25 členů do „Výcvikového roku“ a 1 námětové cvičení. Zapojili 1 družstvo mužů do soutěže požárních družstev. Celoročně pracovali s 1 kolektivem dorostenců a 8 členů zapojili do celoroční soutěže.

V „Socialistickém závazku“ na počest 70. výročí VŘSR se požárníci zavázali odpracovat při údržbě požární techniky a při výstavbě (obecné vybavenosti) 250 hodin. Při výstavbě požární zbrojnice a vodních zdrojů 400 hodin, při akci „Z“ 450 a sklizení sena 1500 hodin. Odevzdali 500 kg železa národnímu hospodářství.

Všechny aktivity, organizace i přípravy požárníci vykonávali dobrovolně, ve svém volném čase.

V roce 1987 byla zahájena úprava hasičské zbrojnice. Výstroje a výzbroje přibývalo a bylo nutné pro ni vybudovat nové místnosti pro uskladnění. Také bylo nutné zřídit místnost pro

školení a setkávání mladých hasičů (dětí a dorostu). Nutností bylo zřídit místo k archivování historické a postupně přibývajících povinně vedené dokumentace.

Rok 1989 se stal zlomový, ač se v prvních měsících ani nezdálo, ale práce postupovala dle plánů. Nicméně 4. čtvrtletí roku ukázalo i jinou možnost dalšího pokračování celého zřízení státu. Vyvrcholením byla „Sametová revoluce“ a poté změny v politické, ekonomické, společenské orientaci celé země.

Rok 1990 byl náročný, ale vidina lepšího života zaktivizovala všechny k mimořádné práci. Důležitým bodem pro hasiče byla změna názvu na „Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska“ (o níž jsem psala v dřívějších kapitolách).

Obsah a náplň činností zůstávají pro hasiče stejné, možná aktivnější, příjemnější, slušnější, váženější???

6.3 Život sboru po roce 1990 a současnost

Očekávání nových možností, aktivit a změn od roku 1990 bylo pro všechny sledováno s napětím.

Závišický sbor naštěstí neřeší problém snížení počtu členů jako v jiných obcích a městech.

Aktivně se dál zapojoval do všech činností, měnil členské průkazy, pravidelně se účastnil soutěží a závodů, scházel se na poradách a organizoval další aktivní činnost, jak pro ty nejmladší, tak až po ty nejstarší.

Do soutěží posílal své družstva dorostenců a mužů. Žáci zatím usilovně trénovali a učili se teorii i praktické nácviky a procvičovali všeobecné znalosti z požární ochrany, techniky a první pomoci.

K listopadu roku 1992 se datuje vznik kolektivu mladých hasičů v kategorii „starší A“. Vedoucí této skupiny byli Pavel Lichnovský, Ivan Babinec, Ing. Josef Kuběna. Mladí hasiči poctivě trénovali, zapojili se do stále v různých proměnách existující hry „Plamen“. Postupně se do soutěží zapojuje i družstvo dorostenců a mužů.

První účast na soutěžích byla o sbírání zkušeností a orientaci, jak to na takových soutěžích chodí. Úplně první soutěž uskutečněná (15. 5. 1993) ve Vlčovicích pro mladé hasiče znamenala umístění na posledním místě. Již účast na další soutěži byla úspěšnější a 12. místo z 20 zúčastněných bylo výzvou pro další aktivní trénink a pilování dovedností.

Na podzim aktivita mírně ochabla a také proto, že se mladí hasiči nezúčastnili podzimní soutěže, skončili v celém ročníku na 18 místě.

Nicméně se začali mladí aktivně podílet i na akcích pořádaných obcí. Prestižní jsou v obci až do dnešních dnů obecní dožínky. V srpnu 1993 mladí hasiči předvedli své nazkoušené umění i všem návštěvníkům obecních dožíněk. Podle směrnic hry Plamen na dožínkách ukázali požární útok s vodou. V této ukázce měřili síly s muži, kteří ovšem předváděli ukázkou hašení historickou ruční stříkačkou (první koupenou sborem v roce 1896). Na obecních dožínkách jsou hasiči z hasičského sboru již nedílnou součástí a jedni z hlavních organizátorů i do budoucna.

V roce 1993 vedoucí mladých hasičů zorganizovali první zájezd. Účastníci zájezdu, mladí, starší, ale i hasiči již na odpočinku, si prohlédli hřebčín Napajedla, lázeňské město Luhačovice a ZOO Lešnou u Zlína. Pro velký úspěch se zájezdy, vždy ovšem na jiná místa, opakovaly každý rok.

Aktivita a spolupráce s okolními sbory se začala pomalu znovu obnovovat a mladí hasiči jezdili na soutěže vypsané k výročním oslavám okolních spřátelených hasičských sborů. V červnu toho roku se zúčastnili soutěže v Bílovci pořádané k 125. výročí založení SDH ve městě. Tam zaznamenali mladí hasiči zatím největší úspěch. Z 12 družstev se umístili na 6. místě.

V roce 1993 se mimo jiné zúčastnili soutěže O putovní pohár rady OS HČMS Nový Jičín.

V roce 1994 uspořádali oslavy k 100. výročí založení hasičského sboru v Závišicích. Tato oslava začala mší svatou v kostele, dále pak byla připravena výstava jak historické dochované, tak nové požární techniky sboru. Po mši bylo předvedeno námětové cvičení, z kterého se poté přešlo do hasičského průvodu. Odpoledne se konala zahradní hasičská slavnost s hudbou, na které byly ukázky požární techniky. Na tuto oslavu byly pozvány spřátelené sbory z blízkého okolí. A jak už to hasiči ukázali ve své dosavadní historii, bavit a sdružovat se umí snad nejlépe. Bujará zábava se protáhla až do ranních hodin.

Již na podzimní soutěži 1994 mladí hasiči dokázali svou schopnost umisťovat se i na vyšších místech v soutěžích. Úspěchem pro ně bylo 4. místo z 27 družstev z celého okresu v hodnocení kolektivů.

Další roky hasiči s většími či menšími úspěchy jezdili a účastnili se soutěží, branných závodů a sportovních akcí, ovšem mladí hasiči v té době dokazují své skvělé dovednosti a umisťují se na předních příčkách. Nezapomínali i na další činnosti, jako jsou brigády, při nichž udržují hasičskou techniku, zbrojnici a úpravu jejího okolí. Postupně, jak děti dospívaly, obměňovala se nejen členská základna, ale také vedoucí těchto skupin.

V roce 1997, 4. května (svátek má svatý Florián – patron hasičů), se uskutečnilo slavnostní svěcení nového praporu hasičského sboru a s ním spojené oslavy. Každý rok poté si hasiči vždy toto svěcení připomínají „malou“ oslavou v místním hostinci s průvodem v uniformách a mší v místním kostele. Pokračování oslav je následně s připraveným programem a hudbou v místní v hospůdce.

Okresní kolo hry Plamen v roce 1996/1997 bylo úspěchem pro mladé hasiče. V celoroční soutěži skončili na krásném 3. místě (z 22 družstev).

Začátek července roku 1997 byl pro všechny obyvatele nepříjemným zážitkem. Právě v době státních svátků, což je doba v obci poutě na sv. Cyrila a Metoděje, stále přšelo a bohužel potok Sedlnička, jinak klidný a malý potok, se vylil ze svých břehů.

Síla byla obrovská a kolem hlavní cesty bohužel všechny domy, a nebylo jich málo, byly zatopené (nejen sklepy). Při deštích jsou obyvatelé zvyklí, že ve sklepech mají vodu a přivolání hasiči ze sboru jim vodu vyčerpají. Ovšem tato velká voda bylo něco nečekaného a zdrcujícího. A právě hasiči z obce hlídali, pomáhali stěhovat, čerpat vodu. Prostě byli všude a pomáhali na všech frontách. 4 dny a noci nepřetržitě prováděli záchranné práce a evakuaci postižených občanů. Aby toho nebylo málo, 30. července toho roku hořela hospodářská budova na jednom ze statků v obci. I zde dobrovolní hasiči ukázali svou připravenost, rychlost a byli nedílnou součástí vedle zasahujících profesionálních sborů z Kopřivnice a Nového Jičína při pomoci hašení jednoho z největších požárů v obci v posledních letech.

Rok 1997/1998 završili mladí hasiči velkým úspěchem. 1. místo v celoroční soutěži hry Plamen byl důkazem všestrannosti a píce mladých hasičů. Nebylo to umístění náhodné, poněvadž v dalších letech bylo tohoto úspěchu ještě vícekrát dosaženo.

V roce 1999 byli hasiči poctěni pozváním na oslavy do okresního města Nový Jičín. K 30. výročí založení HZS profesionální hasiči Závišické kolegy pozvali, aby předvedli své umění návštěvníkům oslav konaných na náměstí okresního města. Mladí hasiči předvedli za velmi nepříznivého deštivého počasí požární útok s vodou dle směrnic „Plamen“.

Postupem let se hasiči zdokonalovali v hasičských činnostech, plnili odbornosti, které zakončovali zkouškami v oblasti preventista, strojník, cvičitel, velitel, kronikář. Stále se prohlubovala a prohlubuje společenská, kulturní a sportovní spolupráce s ostatními sbory nejen z blízkého okolí. Mladí hasiči průběžně dokazovali a dokazují, že patří ke špici v oblasti soutěží, her a putovních pohárů v celém regionu.

Rok 2006 se musel obejít bohužel bez účasti dorostenců (nepřipravenost a malá účast). V únoru se hasičský sbor starších žáků poprvé účastnil XV. ročníku halového Mistrovství Čech,

Moravy a Slezska konaného v městské sportovní hale v Havířově. Této soutěže se účastnilo 74 družstev i za Slovenska.

Soutěž každoročně probíhá ve 3 požárních disciplínách a zúčastňují se jí i družstva z letního mistrovství ČR. Hasiči ze Závašic nakonec obsadili v této prestižní soutěži 24. místo v celkovém hodnocení a v hodnocení družstev z Moravy 7. místo.

9. září 2006 je datum první účasti dobrovolných hasičů na noční soutěži v požárním útoku v Oprechticích. Zde se hasičům zrovna nevedlo, v průběhu útoku se odpojila hadice. Ale bylo to první setkání a sbírání zkušeností na noční soutěži. Hasiči se již od té doby stále častěji zapojují do nočních soutěží. Ještě ve stejném roce se hasiči zúčastnili oslav 130. výročí SDH Hluboká nad Vltavou. Do tohoto městečka zorganizovali dvoudenní zájezd na utužení přátelských vztahů. S tímto sborem hasiči udržují spolupráci a vzájemně si vypomáhají.

V únoru 2007 se znovu sbor účastní již XVI. ročníku halového Mistrovství Čech, Moravy a Slezska v Havířově. Celkově skončili na 30. místě z 85 a z Moravy na 11. místě. Výsledek sice o něco horší než minule, ale i tak výborný.

Zlepšení bylo vidět již v únoru dalšího roku. V tomto roce na prestižní celostátní soutěži s účastí družstev ze Slovenska skončilo celkově družstvo Závašic na skvělém 10. místě z 80 družstev a v hodnocení družstev z Moravy na 4. místě. Což již je velký úspěch, když se této soutěže účastní i družstva z letního mistrovství ČR.

V témže roce utužovali spolupráci a přátelství se sborem hasičů z Černovíru u Ústí nad Orlicí. Zájezd byl spojen s prohlídkou Novomlýnských nádrží pod Pálavou, a co hasiči samozřejmě nevynechali, bylo posezení ve vinném sklípku, spojené s degustací.

V roce 2008 se již zapojily všechna 4 družstva do soutěží, a to mladší a starší žáci, dorostenci a muži. K tomuto roku se datují historické úspěchy družstva starších žáků na soutěžních polích. Ze soutěží přivezla všechna družstva celkem 36 pohárů a dalších věcných cen. Družstva se 15krát umístila na nejvyšším stupni a 18krát na dalších dvou nižších.

V srpnu 2008 se družstvo mladých hasičů účastnilo soutěže Středomoravského poháru v požárním útoku v Dřevohosticích, kde mladí vybojovali 1. místo z 15 družstev střední Moravy. Ve stejném měsíci i roku ještě doplnili své úspěchy 3. místem v soutěži O krajský pohár nejlepších družstev.

Mladí hasiči se zúčastnili v roce 2008 poprvé okresní ligy „FLORIÁNEK CUP“, která obsahuje 6 soutěží. Zde mladí převálcovali všechna družstva a skončili na 1. místě. V roce 2009 se umístili na 2. místě.

Pohár Moravy v požárním útoku je další prestižní soutěží, na kterou jsou zvána jen ta nejlepší družstva. 4. října 2009 bylo pozváno 16 družstev, mezi kterými nemohli chybět ani

Závišičtí hasiči. Soutěž se konala v Ludslavicích u Holešova. Malá chybička se vloudila a ta družstvo posunula na 7. místo v jinak dobře rozjetém závodě.

Zimní období je koncem soutěží a sbírání pohárů dobrovolných hasičů. Je to doba odpočinku, ale také příprava na další rok. Příprava znamená opravu a údržbu techniky, výstroje a výzbroje a hasičské zbrojnice. Je čas na pravidelné tréninky, schůzky a pilování teorie a všestrannosti hasičů.

V závěru roku 2009 měl sbor 160 členů, z toho 28 mladých hasičů. V měsíci dubnu zásahová jednotka perfektně zvládla prověřovací námětové cvičení v objektu CEPRO Sedlnice a byla pozvána na okrskové kolo námětového cvičení v Bartošovicích. Jednotka zasahovala u požárů v obci celkem 3krát a v průběhu roku po velkých deštích pomáhala občanům, bydlících u potoka při odstraňování škod po velké vodě (čištění kanálů, studní, sklepů, ořezávání stromů). Právě rok 2009 byl znám další velkou povodní, ale v oblasti Jeseníku nad Odrou. Závišičtí hasiči pomáhali i v tomto nedalekém městečku při odstraňování škod.

V tomto roce hasiči poprvé připravili pravou vesnickou zabíjačku pro členy a příznivce hasičů. Zabíjačka probíhala od brzkých ranních hodin až do noci. Tato akce byla kladně ohodnocena všemi zúčastněnými a má již své místo v měsíci březnu každým rokem.

Rok 2010 byl také rokem soutěží, na kterých hasiči upevňovali své jméno jako tým mladých úspěšných sportovců v této oblasti. Do soutěží se zapojili bohužel jen dorostenci a muži.

Na těchto soutěžích vybojovali 12krát stupně vítězů. Úspěchem z toho bylo 3krát první místo. Požární zbrojnice se tímto rozrostla o 12 nových pohárů a ocenění. V okresní soutěži dosáhli umístění dorostenci - 3. místa a muži - 5. místa z 90 hasičských sborů v okrese. Muži ještě přidali další úžasný výkon v 1. ročníku Novojičínské ligy v požárním útoku a to 3. místo.

Zajímavá a nová akce se konala v říjnu. Uspořádali I. ročník „Železného hasiče“. Této soutěže se účastnili i okolní a spřátelené dobrovolné sbory a pro velkou úspěšnost se opakovala i v dalším roce. A vypadá to podle velkolepého ohlasu, že se stane v dalších letech již pravidelně uskutečňovanou akcí.

Mimo již popsanych činností dobrovolní hasiči upozorňují občany na preventivní ochranu proti požárům, jak v letních, tak i v zimních měsících.

Pravidelně v prosinci organizují valnou hromadu SDH. Na této schůzi zhodnotí dosavadní rok a přednesou výhled na ten další. Probíhá vyhodnocení nejlepších hasičů, připomenou se důležité mezníky a osobnosti sboru, ti nejmladší předvedou kulturní vložku. Tato setkání končí tradičně - veselou zábavou.

Důležitou společenskou akcí je Končinový ples v režii SDH v měsíci únoru. Tento ples je megalomanskou akcí každoročně se opakující po dobu trvání sboru. Ples je vyhlášenou společenskou událostí po celém okolí a mohu i napsat, že i jednou z nejnavštěvovanější a nejočekávanější. Bohatá tombola, skvělé a rozmanité občerstvení, přátelská atmosféra a skvělé pořadatelství jsou vždy ukázkou perfektní práce hasičů.

Oproti jiným obcím Závišičtí hasiči nespolupracují s TJ Sokol, nebo spolkem myslivců. Hasiči jsou povětšinou členy Sokola jen z důvodu finančního. Levnější pronajímání tělocvičny a možnost jejího využívání hlavně v zimním období je ten hlavní důvod členství. Vzájemná spolupráce společenská a sportovní probíhá převážně pod hlavičkou obce při organizaci obecních dožínků a podobných obecních akcí.

7 Tradiční trávení volného času v SDH

V této kapitole se zaměřím na zjištění, zda opravdu SDH je pro členy tradiční, plnohodnotnou náplní a příjemným, pozitivním trávením volného času.

Při tvorbě práce byl proveden malý průzkum mezi mladými hasiči na dané téma.

Rozhovor probíhal na pravidelné sobotní schůzce hasičů. Vysvětlila jsem důvody a téma rozhovoru. Schůzka a celý rozhovor probíhal ve velice příjemné, přátelské atmosféře. Hasiči na vesnici se znají. Chodili nebo chodí spolu do školy, tráví spolu i spoustu času mimo dobu v SDH a dosti často jsou i provázáni rodinnými vazbami.

7.1 Cíl malého průzkumu

Cílem malého průzkumu bylo zjistit, jestli SDH je opravdu institucí tradičního trávení volného času. Ptala jsem se zejména na motivaci. Zjistila jsem, že mnoho rodičů, prarodičů a dalších rodinných příslušníků bylo nebo jsou aktivními členy SDH v obci. Zajímala jsem se, jestli jim obec, ve které žijí, nabízí možnost vyžití i v jiných volnočasových aktivitách, nebo rodiče měli zájem je přemluvit na jinou formu trávení jejich volna. Rozhovor se točil také kolem tématu úplně odejít s SDH a přejít na jinou možnost a třeba i s dojížděním do města. Tématem bylo také, jak probíhá vzájemná spolupráce, komunikace a jejich vrstevnické vztahy, jestli je tato činnost pro ně smysluplným využitím volného času a jestli by v budoucnu vedli své děti k členství v SDH.

7.2 Výsledek hasičské rozhovoru

Hasiči reagovali a odpovídali na rozhovor s velkým zaujetím a aktivním přístupem. Při vyhodnocování jsem zjistila, že o členství u hasičů jim nikdo nic říkat nemusel. Mnozí mají rodiče nebo jen jednoho z rodičů, nebo rodinných příslušníků jako dobrovolného hasiče.

O hasičích věděli již od nejmladších let, kdy se chodili dívat s kamarády na tréninky, soutěže a závody svých starších kamarádů na hřiště v obci a fandili jejich hasičským sportovním výkonům. Prožívali povodně a pozorovali práci dobrovolných hasičů při odstraňování škod. Mnozí se s nimi setkali i doma při čištění studní, čerpání vody ze sklepů, či pomoci stěhování

při velkých, rozsáhlých povodních. Práce s technikou, hasičské obleky, schopnost reagovat na okamžitou krizovou situaci, vzájemná kamarádká spolupráce a pomoc bylo to, co je v předškolním věku přitahovalo, bylo velkou motivací a tahákem. Při dosažení 6 let se přihlásili do přípravky. Dalším setkáním s hasiči v nejmladším věku byly společenské akce, na kterých viděli a obdivovali hasičskou nespoutanou přátelskou zábavu. Na otázku, jak se dozvěděli o hasičích a možnosti členství, z větší části to byly odpovědi ve smyslu - od svých kamarádů, sourozenců, rodičů, prarodičů.

Tématem rozhovoru byla možnost využívání volna v jiných volnočasových aktivitách. Odpovědi zněly vcelku stejně. Možnost trávení volna je dosti omezená. Buď děti chodí do zdejší malé základní školy (1. – 4. ročník) a v ní využívají omezených aktivit ve školní družině. Možností je také členství TJ SOKOL, což bezmála všichni hasiči jsou, ale většinou z důvodů levnějšího pronájmu a využívání tělocvičny v zimních měsících a tenisových kurtů v měsících letních. Hasiči jsou sportovci, a proto tělocvičnu k tréninku potřebují a tenis je jejich velká záliba v rámci tréninku.

Možnost dojíždět do nejbližšího města Kopřivnice je náročná v mladším školním věku hlavně pro děti dětí, ale i pro jejich rodiče. Mladí hasiči odpovídali na otázku, jestli rodiče jim nabízeli možnost dojíždění do kroužků a oddílů v Kopřivnici, někteří odpověděli, že ano. Nejčastější odpovědi zněly do oddílu fotbalu, hokeje nebo házené. Ale tady narážely na komplikace dojíždění, náročnost časovou spojenou se školním rozvrhem. Někteří mimo jiné poukazovali na vysoké nároky finanční, které pro rodinu byly přespříliš. Většina členů SDH si v různých obdobích vyzkoušela i jinou možnost volnočasových aktivit, ale zase zpátky se vrátili k dobrovolným hasičům.

Na otázku, zda jsou spokojeni s kolektivem, ve kterém tráví spoustu času, odpověděla většina, že ano. Vzájemně se znají, většinou ví, co od sebe mohou očekávat. Ví, kdo je na kterou činnost lepší, a kdo se na co hodí. Dokážou si vyříkat i negativa nebo naopak pochválit za vynikající výsledky nebo práci. Slaví spolu narozeniny, svatby, své úspěchy a také si pomáhají v kritických chvílích svých soukromých neúspěchů.

Co se mladým hasičům líbí na tomto trávení volného času, v největším měřítku odpověděli soutěže a výhry v nich (poháry a věcné ceny), vzájemná pomoc a fandění, možnost poznati jiné sbory a jejich členy. Dalším faktorem byla zábava, sport, společenské aktivity a cestování po soutěžích hasičů. Téma cestování a poznávání v rozhovoru se rozpoutalo ve velkou, velice pozitivně naladěnou rozpravu. Vzpomínali na různé soutěže v místech a obcích, o kterých do té doby ani nevěděli, že jsou na mapě, na navázaná kamarádství, vzájemnou hasičskou pomoc při nesnázích s technikou nebo pomoc s členskou základnou při soutěžích. Pozitivní

hodnocení dostali vedoucí hasičů a jejich kamarádský přístup. Na otázku, zda nevadí časté schůzky a tréninky hlavně v letních měsících, odpověď zněla, že naopak, že by klidně trénovali a i častěji vyjížděli na soutěže a branné závody. Na činnosti by vylepšili snad jen to, že chtějí mít ještě větší možnost zapojování se do mezinárodních hasičských soutěží. Na otázku, zda až budou rodiči, budou chtít, aby jejich děti se zapojily do členství v SDH, odpověděli nad očekávání všichni sborově, že ano.

7.3 Shrnutí rozhovoru

Na konci rozhovoru jsem všem poděkovala za aktivní a vstřícný přístup a za jejich zájem zúčastnit se rozhovoru a odpovídat na otázky vedené v rozhovoru. Velice příjemným zjištěním byla spokojenost a kamarádské vztahy, které vládnu v SDH.

Odpověď na otázku, zda SDH je tradiční instituce k plnohodnotnému trávení volného času a má i možnost udržet se jako sdružení s jednou s nejpočetnější členskou základnou, si můžeme odpovědět kladně, že ano. Odpovědi v rozhovoru byly ve všech ohledech kladné a ukázaly, že SDH má své oprávněné místo na trhu volnočasových, mimoškolních aktivit i do budoucna.

Dalo by se říci, že všichni mladí hasiči mají v rodině nejméně jednoho rodinného příslušníka, který byl a je členem SDH. Většina mladých hasičů se rozpovídala, že ví z vyprávění, že už tatínek (dědeček) jeho dědečka stál u zrodu zakládajícího sboru dobrovolných hasičů a maminky (babičky) babiček byly samaritánky či později členky Červeného kříže. Mnozí mají doma staré fotografie z různých společenských akcí, pradědečkovu i dědečkovu uniformu, staré helmy, odznaky a další věci po prarodičích z jejich aktivní činnosti u SDH. Znají z vyprávění, co se kdysi ve sboru dělo, kde hořelo, kdo to podpálil a kdo hasil, v malé obci se všichni dobře znali (viděli si až do talíře). Kdo měl jaký úraz a kdo ho ošetřoval. Jak se slavilo, ale také co se vybudovalo, opravilo, nakoupilo v rámci SDH.

Členství v SDH bylo a i dnes je tak trošku dědičné, zhodnotili mladí hasiči. Doma jim říkali, vždyť hasiči byli přece doma všichni, tak proč ne ty synu/dcero, je to rodinná tradice. Děda i táta svým potomkům vysvětlovali, proč se stát dobrovolným hasičem. Naučíš se tam pracovat s technikou, zaspoutuješ, naučíš se požární ochraně a co a jak dělat, kdyby náhodou začalo hořet, budeš jezdit různých míst a obcí na soutěže, budeš mít hodně kamarádů. Poznáš,

jak to dělají jinde a třeba lépe. A hlavně nebudeš sedět u počítače nebo se flákat a vymýšlet vylomeniny.

Využití volného času jiným, lepším způsobem obec vlastně nenabízí. Činnost spolku TJ SOKOL je velice omezená a v některých letech žádná. Kroužky žádné nevedou a tak se není ani do čeho přihlásit. Jedinou možností pod hlavičkou TJ SOKOL je možnost sportovní aktivity v oddílu JUDO. Tento oddíl existuje v obci víc než 10 let a proslavil obec a oddíl úspěchy svých svěřenců nejen na území ČR, ale také v zahraničí. Členové oddílu juda jsou také členy TJ SOKOL, poněvadž bez tělocvičny se při svých trénincích neobejdou a finanční stránka pronájmu zde hraje důležitou roli. A to je jediný důvod vstupu do TJ SOKOL.

Další možnost pravidelného aktivního trávení v mimoškolním čase v obci není. Myslivci jako spolek (pár jedinců) ve vesnici jsou, ale nevyvíjejí žádnou činnost. Jen na podzim uskuteční pro sebe 2 hony a přes zimu krmí zvěř v lese. Veřejně se nikde do ničeho nezapojují a ani nenabízí možnost pro děti, například nabídkou mimoškolní aktivity „kroužku mladých myslivců“.

Z celého rozhovoru vyplynulo, že dobrovolní hasiči byli, jsou a asi budou jednou z důležitých a již tradičních aktivních spolků na vesnici. Tuto již tradiční mimoškolní činnost potvrdili mladí hasiči svými odpověďmi, které se někdy rozšířily až do vyprávění o věcech, které sami nemohli zažít, ale znali je z vyprávění od svých prarodičů a rodičů.

Odpověď na otázku, zda SDH je tradiční instituce zajišťující plnohodnotné trávení volného času se zajímavou náplní a příjemným, pozitivním trávením mimoškolní činnosti a má schopnost udržet se jako sdružení s jednou s nejpočetnější členskou základnou, si můžeme odpovědět kladně, že ano. Odpovědi v rozhovoru byly ve všech ohledech kladné a ukázaly, že SDH má své oprávněné místo na trhu volnočasových, mimoškolních aktivit i do budoucna. Jako jediná volnočasová instituce SDH s různými proměnami přetrvala po staletí, i přes války a změny politické až dodnes i v těch nejmenších obcích až po velká města.

SDH prošlo proměnami v rámci trávení volného času z hojně organizovaných a navštěvovaných společenských akcí, na ve velké míře sportovně orientované aktivity směřující na výkon, soutěživost a sportovní úspěch i na polích mezinárodních. A právě možnost využívání volného času v rámci sportu a čím dál tím větší úspěchy hasičů jsou tahákem a motivací pro nejmladší generaci a do další činnosti.

Závěr

Cílem mé diplomové práce bylo seznámit s tradičním trávením volného času v instituci SDH, s její historií, vznikem, proměnami a prací dobrovolných hasičských sborů. Důležitou částí bylo zaměřením se na náročnou práci s dětmi a mládeží. Práci jsem rozdělila na dvě části.

V první části diplomové práce jsem popsala teoretickou rozvalu o výchově, volném čase a jejich důležitou roli při jakékoliv volnočasové aktivitě a výchově dětí.

Teoretická část obsahuje 3 kapitoly a k nim navazující podkapitoly. V nich jsem se rozepsala o výchově nejen všeobecně, ale i cíleně k SDH. Vymezuji základní pojmy v oblasti výchovy, věnuji se dnes velice důležité prevenci a výchově k prosociálnosti, což v posledních letech je zdůrazňováno a prosazováno nejen v zavádějících školních vzdělávacích programech.

Další neméně důležitou částí v mé práci je vliv prostředí na výchovu, vrstevnických skupin, které jak záměrně tak i nezáměrně mají neoddiskutovatelný vliv na výchovu. Volný čas jako další hlavní kapitola a jeho dělení v podkapitolách na mimotřídní, mimoškolní, mimo vyučování a navázání na další dělení formální, neformální, informální jsou dalším popisovaným tématem práce. V dalších částech práce popisují cíle volného času v době volnočasových aktivit.

Obsahem další kapitoly je vedení skupiny, družiny, třídy, oddílu, jejich schopnosti pracovat v týmu a tolerovat rozličné vlastní názory související s úspěšností trávení volného času.

Jako poslední kapitolu v teoretické části uvádím náhled na některé instituce a střediska věnující se práci s mládeží jako dobrovolné aktivitě.

Na teoretickou část navazuje část druhá, empirická, ve které pojednávám o historických proměnách hasičských sborů, jejich vzniku, činnosti a práci s dětmi a mladými lidmi.

Empirická část je dělena na 5 kapitol a k nim navazujících a rozvíjejících danou problematiku v podkapitolách.

V první kapitole a podkapitole seznamuji a popisují s prvními krůčky a snahu v hašení majetku občanů v dobách dávno minulých.

V dalších navazuji na náročné a nelehké zakládání prvních hasičských sborů. V době zakládání byla důležitá hlavně propagace češství a touha zakládat ne německé, ale čistě české sbory. V další popisují jen zkráceně vznik podporovací pokladny, Zemské komise a Invalidního fondu, jejich nutnost vzniku a podpoře hasičů v nelehkých životních situacích vyplývajících z činnosti záchranných prací.

V další kapitole jsem nemohla opomenout 1. i 2. světovou válku a její vliv na hasičství a vývoj v této nelehké době. Práce s dětmi a mládeží, problémy a nezájem, možná i nechuť v začátcích, přes první snahy a přerušení v dobách nelehkých válečných je obsahem další podkapitoly. Rozvoj a zájem o budování a podporu v práci s mládeží a znovu se objevující mírnou nejistotu v období listopadových změn roku 1989 až po dnešek je součástí navazující podkapitoly.

Velkou a pro mne srdeční kapitolu je psaní o proměnách SDH Závišice. Nejde psát o sboru bez obce. Proto první zmínka patří historii obce a jejich proměnám. Dále pak navazující částí je vznik a činnost dobrovolných hasičů v této obci. V práci jsem popsala aktivity, činnost, záslužnou práci s mládeží i výkony v oblasti hasičského sportu.

Závěrečná kapitola je zpracování uskutečněného malého rozhovoru s dobrovolnými hasiči na téma tradiční trávení volného času v SDH.

Literatura, prameny a zdroje

- [1] BALÁŠ, M. *Kulturní místopis Novojičínska*. Nový Jičín : Vlastivědný ústav, 1967. 288 s.
- [2] BEDNAŘÍKOVÁ, I. *Sociální komunikace*. Olomouc : Universita Palackého v Olomouci, 2008. 79 s. ISBN 80-244-1357-4.
- [3] BEDNAŘÍKOVÁ, I. *Kapitoly z andragogiky 1*. 1. Olomouc : Univerzita Palackého Olomouc, 2008. 75 s. ISBN 80-244-1192-X.
- [4] BEDNAŘÍKOVÁ, I. *Kapitoly z andragogiky 2*. 1. Olomouc : Univerzita Palackého Olomouc, 2008. 75 s. ISBN 80-244-1193-8.
- [5] ČR. Stanovy Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska. In *Stanovy*. 2005, s. 1-16.
- [6] DOHNAL, T.; HODANĚ, B.; *Rekreologie*. Olomouc, 2005. ISBN 80-857883-48-7.
- [7] GODDETOVÁ, E.T. *Umění jednat s dospívajícími*. 1. Praha : Portál, 2001. 144 s. ISBN 80-7178-492-3.
- [8] HÁJEK, B.; HOFBAUER, B.; PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. Praha : Univerzita Karlova, 2003. 105 s. ISBN 80-7290-128-1.
- [9] HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. 1. Praha : Portál, 2004. 176 s. ISBN 80-7178-927-5.
- [10] HORA, P., et al. *Prázdniny se šlehačkou : Malá instruktorská příručka*. 1. Praha : Mladá fronta, 1984. 304 s. 23-073-84.
- [11] JANIŠ, K.; KRAUS, B.; VACEK, P. *Kapitoly ze základů pedagogiky : Studijní text*. 4. Hradec Králové : Gaudeamus, 2008. 150 s. ISBN 978-80-7041-371-5.
- [12] JEČNÝ, D.; KOUBEK, K. *Psychologie v kostce : rozum, cit a vůle*. 1. Úvaly : Ratio, 1997. 177 s.
- [13] JŮVA, V.; JŮVA, V. *Úvod do pedagogiky*. Brno : Paido, 1994. ISBN 80-901737-6-4.
- [14] KALHOUS, Z., OBST, O., et al. *Školní didaktika*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-253-X.
- [15] KLAPILOVÁ, S. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. 1. 1996 : Univerzita Palackého, 1996. 61 s. ISBN 80-7067-669-8.
- [16] Kolektiv autorů SH ČMS . *Učební texty pro vedoucí a instruktory kolektivů mladých hasičů*. 1. Nové Město nad Metují : Hasiči,s.r.o, 2008. 154 s.

- [17] Kolektiv autorů SH ČMS . *Učební texty pro vedoucí a instruktory kolektivů mladých hasičů*. 1. Nové Město nad Metují : Hasiči,s.r.o, 2009. 154 s.
- [18] KRAUS, B., et al. *Prostředí - člověk - výchova : K otázkám sociální pedagogiky*. Brno : Paido, 2001. 199 s. ISBN 80-7515-004.
- [19] KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. 1.Praha :Portál, 2008. 216 s. ISBN 978-80-7367-383-3.
- [20] KRATOCHVÍLOVÁ, E. *Pedagogika volného času : výchova v čase mimo vyučování v pedagogické teorii a v praxi*. Bratislava : Univerzita Komenského, 2004. ISBN 90-223-1930-9.
- [21] LIŠKA, V. KOVANDA, F. *Historie hasičského mládí*. Praha: FUTURE 2000, s. r. o., 1998.
- [22] MAREŠ, J.; KŘIVOHLAVÝ, J. *Komunikace ve škole*. 1. Brno : [s.n.], 1995. 210 s. ISBN 80-210-1070-3.
- [23] MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Vyd. 1. Praha : Portál, 2003. 287 s. ISBN 8071785490.
- [24] PAŘÍZEK, V. *Základy obecné pedagogiky*. Praha : PedfUK, 1996.
- [25] PÁVKOVÁ, J., et al. *Pedagogika volného času : Teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času*. 4. Praha : Portál, 2008. 224 s. ISBN 978-80-7367-423-6.
- [26] PELIKÁN, J. *Výchova jako teoretický problém*. 1. Ostrava : Amosium servis, 1995. 231 s.
- [27] PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. 2. Praha : Portál, 2002. 488 s. ISBN 80-7178-631-4.
- [28] VORLÍČEK, Ch. *Úvod do pedagogiky [Vorlíček, 1994]*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 1994. 115 s. ISBN 80-7066-862-8.
- [29] SMĚRNICE ČINNOSTI S KOLEKTIVY MLADÝCH HASIČŮ: Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska. 2010. 2001.
- [30] Směrnice pro celoroční činnost dorostu SH ČMS, 2001, s. 12.
- [31] ŠVARCOVÁ, I. *Základy pedagogiky*. 1. vyd. Praha: VŠCHT Praha, 2005. ISBN 80-7080-573-0.
- [32] ŠTVERÁK, V.; ČADSKÁ, M. *Stručný průvodce dějinami pedagogiky*. Praha : Karolinum, 2001. ISBN 80-7184-797-6.
- [33] Výroční zpráva SH ČMS 2010: Zpráva o členské základně. 2010. 119 s.

- [34] TOŠNER, J.; SOZANSKÁ, O. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Vyd. 2. Praha : Portál, 2006. 149 s. ISBN 80-7367-178-6.

Prameny

- [1] Výroční členská zpráva SDH Závišice
- [2] KRONIKA SDH ZÁVIŠICE
- [3] KRŠKA, T. *Hasičská kronika*. 1. Holešov : Lambert Klabusay, 1898. 628 s.
- [4] Volně psané vzpomínky p. Pustějovského
- [5] Závišický zpravodaj 11/2004, Mgr.L.Busek
- [6] Závišický zpravodaj 01/2004, Ing. Josef Kuběna
- [7] Závišický zpravodaj 01/2005, Ing. Josef Kuběna
- [8] Závišický zpravodaj 01/2006, Ing. Josef Kuběna
- [9] Závišický zpravodaj 01/2007, Ing. Josef Kuběna
- [10] Závišický zpravodaj 01/2008, Ing. Josef Kuběna
- [11] Závišický zpravodaj 01/2009, Ing. Josef Kuběna
- [12] Závišický zpravodaj 01/2010, Ing. Josef Kuběna

Internetové zdroje

- [1] ČR. Opatření ministryně školství : Rámcový vzdělávací program. In *561/2004*. 1.9.2010, 12586/2009-12, s. 1-5. Dostupný také z WWW: <www.msmt.cz>.
- [2] GALLISCHEK , Jan. *Požáry.cz : Historie* [online]. 4.11.2002. Hašení požárů před dávnými časy[cit. 2011-07-12]. Dostupné z WWW: <www.pozary.cz>.
- [3] *Hasiči Dubí : historie* [online]. 2011. Jak se dále vyvíjela organizace požární ochrany. [cit. 2011-07-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.hasici-dubi.cz>>.
- [4] HOLUBOVÁ, L. Historie: Historie hasičského mládí. [online]. [cit. 2012-02-13]. Dostupné z WWW:[Http://hasici.varnsdorf.cz/soptici/](http://hasici.varnsdorf.cz/soptici/).
- [5] *Hasiči Hlinsko. Historie hasičského mládí* [online]. [cit. 2012-02-05]. Dostupné z WWW: <http://www.hasicihlinsko.cz/historie-hasickeho-mladi>.

- [6] JANEČEK, J. Klub vojenské historie Litobratřice: Sbor dobrovolných hasičů 1875 - 2005. [online]. [cit. 2012-02-05]. Dostupné z WWW: <Http://www.kvh.estranky.cz/>
- [7] NEŠPOR, K. *Metodika prevence ve školním prostředí*. CD-ROM. Praha : Fontis, 2003. 39 s. Dostupné z WWW: <www.drnespor.eu/meto1.doc>.
- [8] NEŠPOR, K.; CSÉMY, L.; PERNICOVÁ, H. *Zásady efektivní primární prevence*. Praha : Sportpropag, 1999. [cit. 2011-11-10]. Dostupné z WWW: <www.dr.nespor.eu/pripre7r.doc>.
- [9] NITRA, J.; KÚDELA, P. *Požáry.cz* [online]. 2.7.2010 [cit. 2011-08-10]. Generál Štěpán se zúčastní sjezdu dobrovolných hasičů. Dostupné z WWW: <<http://www.pozary.cz>>.
- [10] NOVÁK, L. *Skaut.org* [online]. 1.1.2003 [cit. 2011-07-19]. Skaut.org. Dostupné z WWW: <<http://www.skaut.org/skauting.php>>.
- [11] PODOLSKÁ, B. Prosociální výchova?. *Učitel'ské noviny*. 2008, 18, s. 1-4. Dostupný z WWW:<<http://www.ucitelskenoviny.cz/index.php?archiv&clanek>>.
- [12] PROKOP, J. *Sociologie výchovy a školy*. 2001. Liberec : [cit. 2012-03-01]. Dostupné z WWW: <PROKOP, J. *Sociologie výchovy a školy*. 2001. Praha : [s.n.], 2001. 97 s.>
- [13] ŘEHÁK, M. *Historie:Hasič'ský záchranný sbor Královohradeckého kraje* [online]. 2006 [cit. 2012-02-06]. Dostupné z WWW: <Http://www.hzshk.cz/>.
- [14] SAK, P. *Proměny volného času a zaostávání pedagogiky* : referát přednesený na mezinárodní konferenci O výchově a volném čase, Brno 15. - 16. 6. 2006. *Britské listy : deník o všem, o čem se v České republice příliš nemluví* .[cit. 2012-08-01]. Dostupný také z WWW: <www.blisty.cz>. ISSN 1213-1792.
- [15] ŠKVOR, Václav. *110 let Sboru dobrovolných hasičů Ve Vranově* [online]. 2002 [cit. 2011-07-12]. Dostupné z WWW: <http://www.volny.cz/sdhvranov/110%20let.htm>>.
- [16] ŠOUREK, M. Sbor dobrovolných hasičů Nové Dvory: Stručné úryvky z historie hasič'stva nejen na Kutnohorsku část XXIX. [online]. [cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW:<http://sdh-ndvory.com/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=51>>.
- [17] *Štramberk* [online]. 2006 [cit. 2012-01-11]. Sdružení povodí Sedlnice. Dostupné z WWW: <<http://www.stramberk.cz/>>.

Seznam použitých zkratek

CO	- civilní obrana
ČR	- Česká republika
ČSM	- Československý svaz mládeže
ČSPO	- Československý svaz požární ochrany
KV	- krajský výbor
KSČ	- Komunistická strana Československa
JZD	- Jednotné zemědělské družstvo
JPO	- Jednotka požární ochrany
MH	- mladý hasič
MP	- mladý požárník
MŽ	- mladší žáci
NF	- Národní fronta
ORM	- odborná rada mládeže
OSH	- okresní sdružení hasičů
OVČSPO	- okresní výbor Československého svazu požární ochrany
SDH	- sbor dobrovolných hasičů
SH ČMS	- Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska
SŽ	- starší žáci
ÚV	- Ústřední výbor
ÚV ČSPO	- Ústřední výbor Československého svazu požární ochrany
ÚV SPO ČSR	- Ústřední výbor Svazu požární ochrany Československé republiky
VŘSR	- Velká říjnová socialistická revoluce
TJ	- Tělovýchovná jednota
ZO	- závodní organizace
ZK	- závodní klub

Seznam příloh

Obr. č. 1. Legitimační lístek z roku 1920

Obr. č. 2. Členský průkaz z roku 1927

Obr. č. 3. Dožínkový průvod v roce 1957

Obr. č. 4. Soutěž žen z roku 1958

Obr. č. 5. Dožínkový průvod v roce 1964

Obr. č. 6. Soutěž O putovní pohár Kopřivnice 1967

Obr. č. 7. Zájezd na Chopok 1971

Obr. č. 8. Požárnické slavnosti 1974 (1894-1974), stříkačka z roku 1894

Obr. č. 9. Soutěž 1977

Obr. č. 10. Dožínkový průvod 1993

Obr. č. 11. Hasičské slavnosti 1997, průvod hasičů

Obr. č. 12. Soutěž květen 2004

Obr. č. 13. Putovní pohár Obce Závišice 2007

Přílohy

Obr. č. 1. Legitimační lístek z roku 1920



Obr. č. 2. Členský průkaz z roku 1927



Obr. č. 3. Dožínkový průvod v roce 1957



Obr. č. 4. Soutěž žen z roku 1958



Obr. č. 5. Dožínkový průvod v roce 1964



Obr. č. 6. Soutěž O putovní pohár Kopřivnice 1967



Obr. č. 7. Zájezd na Chopok 1971



Obr. č. 8. Požárnické slavnosti 1974 (1894-1974), stříkačka z roku 1894





Obr. č. 9. Soutěž 1977



Obr. č. 10. Dožínkový průvod 1993



Obr. č. 11. Hasičské slavnosti 1997, průvod hasičů



Obr. č. 12. Soutěž květen 2004



Obr. č. 13. Putovní pohár Obce Závěšice 2007

PUTOVNÍ POHÁR OBCE ZÁVĚŠICE - 2007 MLADŠÍ ŽÁCI				PUTOVNÍ POHÁR OBCE ZÁVĚŠICE - 2007 MUŽI			
ČÍSLO	DRUŽSTVO	ČAS	POŘADÍ	ČÍSLO	DRUŽSTVO	ČAS	POŘADÍ
1	ZÁVĚŠICE	18,57	1.	1	ZÁVĚŠICE A	49,93	1.
2	LUBINA	24,86	3.	2	DRNHOLEC n.L.	97,24	8.
3	RYBÍ	19,94	2.	3	LUBOJATY	N	11.
4				4	VĚTRKOVICE	51,13	2.
5				5	ZÁVĚŠICE B	54,82	3.
6				6	VEŘOVICE	80,46	7.
7				7	BÍTOV	120,40	10.
				8	RYBÍ A	74,25	6.
				9	KOPŘIVNICE	66,52	5.
				10	HÚRKA	N	11.
				11	LIBHOŠŤ	N	11.
				12	RYBÍ B	105,44	9.
				13	MORKOV	64,53	4.
				14			
				15			
				16			
				17			

PUTOVNÍ POHÁR OBCE ZÁVĚŠICE - 2007 STARŠÍ ŽÁCI			
ČÍSLO	DRUŽSTVO	ČAS	POŘADÍ
1	ZÁVĚŠICE A	15,71	1.
2	ŽENKLAVA	25,48	2.
3	LIBHOŠŤ	N	8.
4	LUBOJATY	26,08	3.
5	ZÁVĚŠICE B	46,25	7.
6	LUBINA-DÍVKY	N	8.
7	LUBINA	29,38	4.
8	KOPŘIVNICE	32,46	6.
9	PASKOV	34,66	5.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Ivana Čípová
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Mgr. Pavel Neumeister, Ph.D
Rok obhajoby:	2012

Název práce:	Hnutí Dobrovolných hasičů jako tradiční instituce trávení volného času a jeho historické proměny
Název v angličtině:	The movement of voluntary firemen as the traditional institution for the leisure time, and its historical changes
Anotace práce:	<p>Diplomová práce je zaměřena na volný čas a možnost jeho využívání v oblasti dobrovolného hasičství. Práce je rozdělaná na dvě části. První část práce se zabývá zpracováním podkladů z teoretického hlediska, základními pojmy z pohledu výchovy a volného času a souvisejícími oblastmi.</p> <p>Druhá praktická část je zaměřena na chronologické sepsání a podání informací od vzniku a zakládání až po současnost dobrovolných hasičských sborů. V práci jsou popsány důležité mezníky z různých období v průběhu činnosti sborů a jejich práci s mládeží. V závěrečných kapitolách je práce zaměřena na vznik a postupně se velice dobře rozvíjející aktivní činnost s mládeží v rámci organizace v obci Závěšice.</p> <p>Cílem práce bylo zmapování tradičního trávení ve sboru dobrovolných hasičů volného času ve sboru dobrovolných hasičů a jeho historické proměny.</p>
Klíčová slova:	výchova, komunikace, volný čas, volnočasové aktivity, hasiči, Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska, hasičské jednoty, hasičské župy, sbory, dobrovolní hasiči, hasičské stříkačky, valná hromada, sjezd.
Anotace v angličtině:	<p>A thesis deals with the leisure time and the possibilities for traditional using in voluntary fire brigades.</p> <p>The thesis is divided into the theoretical part /terms/ and the part about the chronological information from the establishment to the present.</p> <p>There are important turning points describing the activity of fire brigades and work with the youth. Following part deals with the active work with youth in the locality Zavisice. The aim was to map the traditional leisure time spending in the movement of voluntary firemen and its historical changes.</p>

Klíčová slova v angličtině:	Keywords: education, communication, leisuretime, leisuretimeactivities, firemen, themovementoffiremen in Bohemia, Moravia and Silesia, firemenunits, AGM, congress.
Přílohy vázané v práci:	CD
Rozsah práce:	79
Jazyk práce:	CZ

